UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

Majetková práva a licenční smlouva

Diplomová práce

Jan Pevný

Vedoucí diplomové práce:
JUDr. Petra Malá Žikovská

Praha, listopad 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem v ní vyznačil všechny prameny, z nichž jsem čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým a že jsem tuto práci nevyužil k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. 11. 2010 Jan Pevný

Poděkování

Děkuji paní JUDr. Petře Malé Žikovské, vedoucí mé diplomové práce, za cenné připomínky a rady při zpracování práce.

V Praze dne 26. 11. 2010 Jan Pevný

Obsah

1. Úvod 3
2. Autorské právo 5
2.1. Obecně 5
2.2. Postavení v právním řádu České republiky 6
2.3. Prameny 6
2.3.1. Ústavní základy 6
2.3.2 Vnitrostátní prameny 7
2.3.3. Mezinárodní prameny 7
2.3.4. Evropské prameny 9
2.4. Autorské dílo 10
3. Majetková práva 14
3.1. Obecně 14
3.2. Právo dílo užít 16
3.3. Trvání majetkových práv 20
4. Licenční smlouva 22
4.1. Východiska 22
4.2. Vznik a formální náležitosti 25
4.2.1. Smluvní strany a uzavření licenční smlouvy 25
4.2.2. Formální náležitosti 29
4.3. Rozsah a obsahové náležitosti 30
4.3.1. Obsahové náležitosti 30
4.3.2. Rozsah licence 32
4.3.3. Výklad licenčních smluv 35
4.3.4. Licence opravňující a zavazující 36
4.4. Odměna 36
4.4.1. Právní povaha odměny 36
4.4.2. Sjednání odměny 37
4.4.3. Právo na přiměřenou odměnu z pronájmu 38
4.4.4. Právo na přiměřenou dodatečnou odměnu 39
4.5. Výhradní a nevýhradní licence 40
4.5.1. Licence výhradní 40
4.5.2. Licence nevýhradní 41

4.5.3. Střet licencí 42
4.6. Podlicence a postoupení licence 43
4.6.1. Podlicence 43
4.6.2. Postoupení licence 45
4.6.3. Přechod licence při prodeji podniku 46
4.6.4. Podlicenční smlouva 46
4.7. Zánik licenční smlouvy 47
4.7.1. Obecně 47
4.7.2. Odstoupení od smlouvy pro nečinnost nabyvatele 48
4.7.3. Odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení autora 50
4.8. Creative Commons 51
4.8.1. Úvodem 51
4.8.2. Principy fungování 51
4.8.3. Creative Commons v právním řádu České republiky 53
5. Závěr 56
Seznam použitých zkratek 57
Použitá literatura 58
Summary 59

1. Úvod

Autorské právo je významným a nepostradatelným nástrojem k regulaci vztahů vznikajících při tvorbě a především uplatňování autorských děl ve společnosti. Jako kterékoli jiné společenské vztahy i tyto vztahy se musí řídit určitými pravidly. Tato pravidla usnadňují orientaci v daném prostředí, předvídatelnost chování ostatních subjektů a měla by poskytovat jistotu, že se osoby budou moci domáhat ochrany svých práv.

Při vytvoření díla má autor většinou zájem na tom, aby došlo k uplatnění díla ve společnosti. Tím ze svého díla získává hospodářský prospěch. Autorské dílo takto neslouží pouze autorovi, ale rovněž přináší prospěch společnosti jako celku v podobě kulturního či vědeckého rozvoje. Smyslem autorského práva je vytvořit podmínky, které nastolí rovnováhu tak, aby byl autor dostatečně motivován díla vytvářet a přitom společnost měla přiměřenou možnost je využívat. Proto autorský zákon upravuje otázku nakládání s dílem. Právě touto otázkou se ve své práci budu zabývat, a to sice možností s dílem nakládat smluvně prostřednictvím licenční smlouvy.

Licenční smlouva je základní prostředek k nakládání s dílem upravený autorským zákonem. Tento přístup je v souladu s důležitou zásadou soukromého práva, zásadou smluvní volnosti. Je tedy preferována svobodná vůle stran se rozhodnout, zda budou chtít licenční smlouvu uzavřít.

V této práci rozeberu úpravu licenčních smluv v současném autorském zákoně. Budu se zabývat otázkou, zda a k jakému posunu došlo oproti předchozí úpravě a zda aktuální úprava odpovídá požadavkům současné doby. Tím myslím především poskytování oprávnění k užívání autorských děl prostřednictvím moderních informačních technologií, zejména Internetu. Jelikož došlo v posledních letech k velkému rozvoji v této oblasti a s autorskými díly je stále častěji nakládáno prostřednictvím těchto nových způsobů, považuji za důležité tuto problematiku zahrnout do své práce.

V úvodních kapitolách se zabývám otázkou autorského práva obecně, jeho postavením v právním řádu České republiky, prameny ze kterých autorské právo poznáváme, včetně základního výčtu mezinárodních a evropských pramenů. Dále definuji předmět autorského práva, tedy autorské dílo a jeho základní znaky.

Kapitola týkající se majetkových práv je pojímána jako východisko k podrobnějšímu rozboru úpravy licenčních smluv. Proto je věnován největší prostor právu dílo užít, k jehož výkonu může autor poskytovat oprávnění licenční smlouvou. Jelikož jsou majetková práva konstruována jako nezcizitelná, vychází z této koncepce úprava licenční smlouvy a nemůže

tak dojít k převodu práva dílo užít, ale licenční smlouvou se pouze zřizuje oprávnění k výkonu práva dílo užít. Na závěr této kapitoly podávám výčet a základní charakteristiku jednotlivých způsobů užití díla a také zmiňuji otázku trvání majetkových práv.

Stěžejní část této práce je, jak jsem již předeslal, věnována licenčním smlouvám a rozboru jednotlivých aspektů těchto smluv. Touto problematikou se zabývám v poslední části práce. Vycházím z platné právní úpravy v České republice, co se týče mezinárodních pramenů, lze říci, že se otázkou smluvního autorského práva příliš nezabývají.

2. Autorské právo

2.1. Obecně

Autorské právo řadíme mezi práva k nehmotným statkům.[1] Je to právo absolutní, působící erga omnes. Je třeba ho však odlišovat od vlastnického a jiných věcných práv. Tato práva se vztahují k věci, jejímž prostřednictvím je autorské dílo vyjádřeno. Jak stanoví § 9 odst. 3 AZ, nabytí jednoho práva neznamená automaticky oprávnění k výkonu práva druhého a naopak. *„Nabytím vlastnického práva nebo jiného věcného práva k věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nenabývá se oprávnění k výkonu práva dílo užít, není-li dohodnuto či nevyplývá-li z tohoto zákona jinak. Poskytnutím oprávnění k výkonu práva dílo užít jiné osobě zůstává nedotčeno vlastnické právo nebo jiná věcná práva k věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, není-li dohodnuto či nevyplývá-li ze zvláštního právního předpisu jinak.“* Autorské právo a věcná práva tedy existují nezávisle vedle sebe. Otázkou může být, do jaké míry je vlastník či jiný uživatel věci omezen autorským právem při nakládání se svou věcí. Neexistuje zde povinnost věc chránit před zničením, není-li to dohodnuto či nestanoví-li tak zákon, je ale vlastník oprávněn věc sám zničit? „Je třeba mít na paměti, že nehmotný statek a jeho hmotný substrát jsou zejména u děl s originálním hmotným substrátem (výtvarné dílo) často „spojenými nádobami“, kdy poškozením či zničením hmotného substrátu dojde i k zásahu do práv autora.“[2] Naproti tomu Ivo Telec zastává opačný názor: „Znehodnocení např. sochy neznamená bez dalšího znehodnocení sochařského díla, stejně jako znehodnocení hudebního nosiče neznamená znehodnocení zaznamenaného hudebního díla.“[3] V praxi bude tuto otázku třeba řešit s ohledem na konkrétní případ, kdy se bude rozhodovat, zda zničením hmotného substrátu došlo k zásahu do osobnostního práva autora na nedotknutelnost díla.

České autorské právo v současnosti vychází z dualistické koncepce. To znamená, že obsahem autorského práva jsou výlučná práva osobnostní a majetková. Osobnostní práva jsou nerozlučně spjata s osobou autora a jeho smrtí zanikají, zatímco majetková práva trvají určitý čas i po smrti autora a jsou předmětem dědictví. Jejich společným rysem je, že jsou

[1] Švestka, J., Dvořák, J. a kolektiv. *Občanské právo hmotné, svazek III.* 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2009. s. 161.
[2] Chaloupková, H., Holý, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy souvisejíc : komentář.* 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 17.
[3] Telec, I., Tůma, P. *Přehled práva duševního vlastnictví : česká právní ochrana.* Brno : Doplněk, 2006. s. 32.

nepřevoditelná, ale u majetkových práv může autor poskytnout oprávnění k jejich výkonu jiné osobě. Přijetí této koncepce reflektuje snahu o harmonizaci s komunitárním právem .

2.2. Postavení v právním řádu České republiky

Autorské právo je právem soukromým, proto se zde také uplatňují některé zásady soukromého práva, nejvýznačněji zásada smluvní volnosti. Strany tak mají možnost se v případě dohody odchýlit od ustanovení autorského zákona. Tato zásada je, jak bude rozebráno níže, v některých případech u licenčních smluv potlačena kvůli ochraně autora. Autorský zákon obsahuje i některá ustanovení veřejnoprávní a to v oblasti přestupků, správních deliktů a kolektivní správy práv. V tomto případě jde o normy kogentní, od kterých se z důvodu ochrany veřejného zájmu nelze odchýlit.

Ve vztahu k občanskému zákoníku je autorský zákon předpisem zvláštním. To znamená, že pokud zvláštní úprava danou otázkou neupravuje, užije se subsidiárně občanský zákoník, jakožto obecný předpis občanského práva. Tento vztah subsidiarity není ve zmiňovaných zákonech přímo vyjádřen (na rozdíl např. od obchodního zákoníku, srovnání viz § 1 odst. 2 ObchZ). Občanský zákoník pouze stanoví v § 1 odst. 3, že: *„Právní vztahy vznikající z výsledků duševní tvořivé činnosti upravují zvláštní zákony.“* Podpůrnost se dovozuje z teorie. Přestože subsidiarita není v literatuře předmětem sporu, bylo by možná vhodné uvažovat o doplnění ustanovení, které by se jí týkalo do autorského zákona.

2.3. Prameny

Mým cílem není v této kapitole podat vyčerpávající přehled pramenů autorského práva, ale spíše se zaměřit na několik oblastí, které považuji za důležité zmínit vzhledem k tématu této práce.

2.3.1. Ústavní základy

Autorské právo, tak jako jakékoli jiné právo v České republice, musí být v souladu s ústavním pořádkem, jakožto předpisem vyšší právní síly. U nás je ochrana práv k výsledkům tvůrčí duševní činnosti zakotvena v čl. 34 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále LZPS), který stanoví, že tato práva jsou chráněna zákonem. Z ustanovení čl. 41 odst. 1 LZPS a contrario vyplývá, že jde o právo, kterého se lze domáhat přímo na základě

Listiny základních práv a svobod a ne až zprostředkovaně v mezích zákonů, které by toto ustanovení prováděly. Toto právo rovněž náleží všem osobám na území České republiky, tedy i cizincům (čl. 42 odst. 2 LZPS).

Ochranu výlučným osobnostním právům autora poskytuje čl. 10 odst. 1 LZPS.[4] Ten chrání jak všeobecná osobnostní práva, která náleží všem osobám, tak zvláštní osobnostní práva, která nemá každá osoba a jsou odvislá od tvůrčích schopností.

Konečně hospodářsky významná majetková práva upravuje čl. 11 odst. 1 LZPS. Zde se právem vlastnit majetek rozumí jak majetek hmotný, tak i majetek nehmotný[5], tedy i z pohledu této práce významné autorské dílo.

2.3.2 Vnitrostátní prameny

Hlavním pramenem autorského práva v České republice je zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů[6] (dále jen AZ). Jakožto některé další prameny související s autorským právem bych uvedl následující:

- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník,
- zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

Tento výčet rozhodně není konečný, jedná se o příklad pramenů ze kterých jsem vycházel v této práci.

2.3.3. Mezinárodní prameny

Mezi významné zásady uplatňující se v autorském právu patří zásada teritoriality, která znamená, že jednotlivé státy poskytují ochranu autorskému dílu pouze na území daného státu. Zejména v současné době silného rozvoje informačních technologií je tato zásada značně omezující. Proto nabývají na významu mezinárodní smlouvy, které se částečně snaží

[4] Telec, I. *Přehled práva duševního vlastnictví : lidskoprávní základy, licenční smlouva.* 2. upravené vydání. Brno : Doplněk, 2007. s. 70.
[5] Podrobněji viz Telec, I. *Přehled práva duševního vlastnictví : lidskoprávní základy, licenční smlouva.* 2. upravené vydání. Brno : Doplněk, 2007. s. 73-74.
[6] Tento zákon byl několikrát novelizován, významnou byla bezesporu novelizace zákonem č. 216/2006 Sb., poslední změny byly provedeny zákonem č. 153/2010 Sb.

toto omezení překonat a poskytnout tak určitý minimální stupeň ochrany na území smluvních států. V této souvislosti je také třeba si uvědomit, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament České republiky souhlas a jimiž je Česká republika vázána, mají na základě čl. 10 Ústavy aplikační přednost před zákonem, stanoví-li něco jiného než zákon.

Za nejvýznamnější a nejzásadnější mezinárodní smlouvu, kterou je Česká republika vázána, lze považovat Bernskou úmluvu o ochraně literárních a uměleckých děl. (Je třeba si uvědomit, že výklad podávám z hlediska autorského práva, aniž bych se zabýval právy s autorským právem souvisejícími.) Tato úmluva byla přijata roku 1886. Od té doby byla mnohokrát revidována, přičemž pro každý stát je závazná ta revize, ke které přistoupil. Česká republika je vázána od 11. dubna 1980 poslední revizí z Paříže ze dne 24. července 1971 (publikována vyhláškou č. 133/1980 Sb., změna vyhláškou č. 19/1985 Sb.).

Úmluva poskytuje ochranu práv autorských bez povinnosti splnění formálních náležitostí. Stanovuje minimální stupeň ochrany na základě práv v úmluvě přiznaných. Současně vychází ze zásady národního zacházení, což znamená, že autor díla, který je na území ostatních států cizincem, má stejná práva jako občané daného státu. Významné u revidované Bernské úmluvy je i to, že poskytuje ochranu nejen majetkovým autorským právům, ale i právům osobnostním.

Za další bych zmínil Všeobecnou úmluvu o právu autorském, která byla uzavřena roku 1952 v Ženevě. Tato úmluva dnes ztrácí na významu. Nejen tím, že obsahuje nižší standard než Bernská úmluva, ale i tím, že jsou-li státy vázány oběma úmluvami, Všeobecná úmluva se nepoužije. Podstatné u této úmluvy je zakotvení tzv. copyrightové výhrady, což reaguje na rozdíl mezi angloamerickým právním systémem, kde je vázán vznik autorského práva na formální zápis, a kontinentálním systémem, kde autorské právo vzniká neformálně. Pokud tedy některý stát požaduje pro vznik autorského práva splnění formálních náležitostí, měl by mít tyto požadavky za splněné, pokud dílo bylo zveřejněno v jiném státě a je-li opatřeno značkou ©, jménem autora a uvedením roku prvního uveřejnění.

Na mezinárodní úrovni působí k ochraně práv duševního vlastnictví Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) založená roku 1967 ve Stockholmu. Tato organizace spravuje řadu mezinárodních smluv včetně Bernské úmluvy. V současnosti mají největší význam Internetové smlouvy WIPO, tedy Smlouva o právu autorském (WCT) a Smlouva o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (WPPT). Z důvodu zaměření této práce na autorské právo, a nikoli práva s autorským právem související, se dále budu zabývat pouze Smlouvou o právu autorském. Tato smlouva je zvláštní smlouvou vůči

Bernské úmluvě ve smyslu čl. 20 Bernské úmluvy. Inkorporuje články 1 až 21 a Přílohu Bernské úmluvy, nicméně obsahuje vlastní širší katalog práv a podrobněji upravuje užití děl novými způsoby, zejména na internetu. Dále upravuje například právní ochranu technických prostředků sloužících k ochraně děl.

Poslední smlouva, kterou zmíním, byla přijata jako příloha Dohody o zřízení Světové obchodní organizace ze dne 15. dubna 1994 v Marrakeši. Jde o Dohodu o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (TRIPS). Tato dohoda akcentuje obchodní stránku práv duševního vlastnictví. Projevilo se to i v tom, že státy, které přistoupily k této dohodě, musí dodržovat Bernskou úmluvu, ale až na článek 6 bis, týkající se osobnostních práv autora. Rozdílem oproti jiným mezinárodním úpravám je tzv. doložka nejvyšších výhod, zakotvená v čl. 4 TRIPS, znamenající, že pokud stát poskytne cizinci jakoukoli výhodu, musí stejnou výhodu poskytnout i občanům ostatních členů TRIPS. Další jedinečností je úprava prostředků k ochraně proti porušování práv duševního vlastnictví, kde se státy zavazují, že zajistí ve svém právním řádu nástroje umožňující vynucování práv.

2.3.4. Evropské prameny

Pro Českou republiku je samozřejmě důležité právo Evropské unie. Úprava autorského práva, potažmo celého práva duševního vlastnictví není v primárním právu obsažena. Hlavní prameny týkající se této oblasti jsou směrnice. Jde o soubor směrnic k jejichž transpozici je Česká republika povinna. Rozhodnutím Evropského soudního dvora byla také stanovena přednost evropského práva před právem národním.[7] Většina směrnic upravuje dílčí aspekty práva autorského, jde o tzv. směrnice vertikální. Jde například o směrnici o ochraně počítačových programů (91/250/EHS), směrnici o právní ochraně databází (96/9/ES), směrnici o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem (2006/115/ES), směrnici o době ochrany autorského práva a určitých právech s ní souvisejících (2006/116/ES), směrnici o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla (2001/84/ES).

Jedinou směrnicí, která se zabývá autorským právem průřezově, je směrnice o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (2001/29/ES). Tato směrnice (dále jen Informační směrnice) upravuje některá majetková práva s ohledem na moderní informační technologie, zejména užití děl na

[7] Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 15. července 1964, Flaminio Costa proti E.N.E.L. Věc 6/64. K otázce směrnic: Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 5. dubna 1979, Státní zastupitelství proti Tulliu Rattimu. Věc 148/78.

Internetu. Významná je také úprava výjimek a omezení majetkových práv, obsažená v čl. 5 Informační směrnice. Z nich jsou všechny fakultativní, až na tu týkající se dočasných aktů rozmnožování, které jsou pomíjivé, jsou nezbytnou součástí technologického procesu a jejichž účelem je umožnit užití díla (viz čl. 5 odst. 1 Informační směrnice).

V neposlední řadě se Informační směrnice také zabývá technickými prostředky ochrany děl a obsahuje ustanovení o sankcích a nápravných prostředcích při porušení práv a povinností.

2.4. Autorské dílo

Pokud se dále mám zabývat majetkovými právy a licenční smlouvu, je třeba si alespoň v základních obrysech vyložit pojem autorského díla. Autorské dílo je předmětem práva autorského. Jedná se o nehmotný statek nezávislý na svém hmotném substrátu. Z této nehmotné podstaty vyplývá, že není věcí ve smyslu § 118 odst. 1 občanského zákoníku (ten za věci totiž považuje pouze ovladatelné hmotné předměty). V současné době však návrh nového občanského zákoníku počítá se změnou, kde má být věcí v právním smyslu vše, co je rozdílné od člověka a slouží jeho potřebě. Tak by za věci v právním smyslu byly považovány i věci nehmotné, tedy i autorská díla. Tato úprava by takto vyhovovala čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Současná úprava autorského díla je ve shodě s Bernskou úmluvou o ochraně literárních a uměleckých děl, kterou je Česká republika vázána. Autorský zákon v § 2 odst. 1 obsahuje generální klauzuli, jejíž znaky musí dílo splňovat, má-li se jednat o dílo autorské. Toto ustanovení je kogentní a nelze se od něho odchýlit např. odlišným smluvním ujednáním. Z toho vyplývá, že autor nemůže dílo, které splňuje předepsané znaky, vyloučit z autorskoprávní ochrany. Takový úkon by byl považován za absolutně neplatný podle § 39 občanského zákoníku.

Autorská díla můžeme dělit na dvě základní kategorie, a to díla umělecká a vědecká. Autorský zákon navíc uvádí díla literární, která však nejsou samostatnou kategorií, nýbrž druhem děl uměleckých. Toto zdůraznění literárních děl tedy není systematické a má význam spíše v historické návaznosti. Abychom určili, zda jde o dílo umělecké či vědecké, není rozhodující jaké oblasti se týká, ale důležitý je postup a prostředky, kterými bylo dílo vytvořeno. Tak například u děl vědeckých: „Aby dílo mohlo být autorským dílem vědeckým,

nestačí aby bylo z oblasti vědy, nýbrž je třeba, aby bylo vytvořeno vědeckou tvůrčí formou.“[8] Co se týče děl vědeckých, jde o historicky mladší díla, která se vyvinula z děl literárních. Pro úplnost je třeba říci, že Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl používá pojem literární a umělecká díla a pod tento pojem podřazuje díla vědecká. To je vzhledem k tomu, co bylo vyloženo výše nepřesné, nicméně změna této úpravy v Bernské úmluvě i vzhledem k jejímu názvu není příliš pravděpodobná.

Prvním pojmovým znakem autorského díla je, že jde o jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora. Tvůrčí činnost je činnost, která nespočívá pouze v určitém mechanickém či technickém postupu, ale jde o činnost duševní, která se musí vyznačovat určitou kreativitou při vytváření díla. Při tvůrčí činnosti je zde přirozená vazba na osobu autora, který svým novým, jedinečným způsobem vytváří hodnotu neodmyslitelně spjatou se svou osobou. Odtud také plyne osobnostní pojetí autorského práva v našem zákoně, neboť osobnost autora (autorem může být pouze fyzická osoba) se promítá do díla a autorské dílo tak tvoří jakési prodloužení osoby autora ve vnějším světě. Autorské dílo je tedy projevem osobnosti autora. Jedinečnost požadovaná zákonem je právní vědou chápana ve smyslu statistické jedinečnosti. Tedy nemožnosti existence dvou shodných autorských děl, aniž by jedno z nich nebylo kopií prvého. Z požadavku jedinečnosti je však v autorském zákoně ustoupeno u počítačových programů, fotografií a databází, jak bude vyloženo níže.

Druhým pojmovým znakem autorských děl je vyjádření díla v jakékoli objektivně vnímatelné podobě. Objektivně vnímatelná podoba je taková, kterou můžeme vnímat svými smysli. To znamená, že jiný způsob vnímání (mimosmyslový) nepřichází v úvahu. Dílo nemusí být vnímatelné celou veřejností, postačí vnímatelnost určitou skupinou veřejnosti. Nadto dílo nemusí být nakonec ani skutečně vnímáno, ale stačí existence této možnosti. Autorský zákon jako jednu z podob díla, kterou může být vyjádřeno, uvádí podobu elektronickou, čímž je zdůrazněn význam počítačových programů (a celkově informačních technologií) v současnosti. Naše právní úprava nevyužívá možnosti dané Bernskou úmluvou (čl. 2 odst. 2) a poskytuje ochranu autorským dílům, aniž by musela být zachycena na hmotný substrát. To umožňuje poskytovat širší ochranu autorským dílům, v praxi však může být problémem prokázat existenci díla, nebylo-li na nějaký hmotný substrát zaznamenáno. Podoba v jaké je dílo vyjádřeno, může být trvalá i dočasná. Vyjádření díla v objektivně vnímatelné podobě má význam především pro ochranu díla. Bez tohoto vyjádření by dílo nebylo ve vnějším světě rozpoznatelné a těžko by mu tak mohla být autorským zákonem poskytnuta ochrana.

[8] Švestka, J., Dvořák, J. a kolektiv. *Občanské právo hmotné, svazek III.* 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2009. s. 177.

Mezi autorská díla řadí autorský zákon i tzv. fiktivní díla. Děje se tak na základě právní fikce, neboť tato díla nenaplňují požadavky generální klauzule. Jedná se zde o výsledky tvůrčí duševní činnosti, u kterých je, v souladu se snahou o harmonizaci s komunitárním právem, upuštěno od některých výše zmíněných požadavků. Na tato díla je kladen nižší požadavek na tvůrčí činnost autora. Nemusí tak naplňovat pojem jedinečnosti, ale stačí, jsou-li původní. Původností se rozumí, že jsou vlastním duševním výtvorem autora. Nesmí se tedy jednat o plagiáty, nicméně pouhý požadavek původnosti (na rozdíl od jedinečnosti) umožňuje, aby vznikla dvě díla shodná nebo přinejmenším alespoň velmi podobná. Důvodem proč bylo ustoupeno z požadavku jedinečnosti je, že tato díla by tento pojem málokdy naplňovala. Jelikož se ale jedná o výtvory v současnosti ekonomicky významné, je třeba jim poskytovat určitou právní ochranu.

Fiktivní díla jsou taxativně vymezena v § 2 odst. 2 AZ, jsou to počítačové programy, databáze a fotografie. K jednotlivým dílům se zde zmíním jen stručně. V souladu se směrnicí ES o ochraně počítačových programů jsou počítačové programy chráněny jako díla literární. To znamená, že mají stejnou ochranu jako ostatní autorská díla, nestanoví-li zákon jinak. Databáze jsou považovány za dílo souborné. Vyznačují se tím, že jejich obsahem jsou systematicky uspořádané samostatné prvky. Původnost zde spočívá tedy v tom, jak je vybrán a uspořádán obsah databáze. U databází je navíc poskytována ochrana pořizovateli databáze, kdy jsou jeho investice do databáze chráněny zvláštním majetkovým právem. Co se týče fotografií, i zde je již poskytována ochrana nejen těm, které vyhovují znaku jedinečnosti, ale i těm, které naplňují pouze znak původnosti. Tak zejména u fotografií reportážních odpadnou spory o autorství díla.

Určitá díla sice naplňují znaky autorského díla, ale ve veřejném zájmu jsou z autorskoprávní ochrany vyloučena. Je tomu tak z toho důvodu, že veřejný zájem zde převažuje nad zájmem autora na ochranu díla. Není zde tedy třeba při užití díla žádat svolení autora nebo mu poskytovat odměnu, neboť se jedná o díla volná. Jedná se o dva druhy děl. Prvními jsou v souladu s čl. 2 odst. 4 Bernské úmluvy díla úřední. Jejich demonstrativní výčet podává AZ, jde například o právní předpisy, rozhodnutí, veřejné listiny a jiné. Dalšími díly na která se autorskoprávní ochrana nevztahuje, jsou výtvory tradiční lidové kultury. V tomto případě to není z důvodu veřejného zájmu, ale jde o případy, kdy jméno autora není známo a tak ani nelze určit trvání majetkových práv.

Nakonec bych k otázce autorských děl zmínil výtvory, které vůbec nenaplňují pojmy autorských děl a nemohou tak být za ně považovány. Úprava v autorském zákoně je zvolena formou demonstrativního výčtu, který slouží především k vyloučení možných mylných

výkladů. Tímto způsobem dochází k negativnímu vymezení autorského díla. Autorskoprávní ochrana není poskytována (i v souladu s čl. 9 odst. 2 dohody TRIPS) myšlence, postupu, principu, objevu, protože zde nelze poskytnout ochranu této formě. Autorskoprávní ochrana bude poskytována až jejich vyjádření. Dále kvůli chybějící autorskoprávní individualitě není autorským dílem například denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě.

3. Majetková práva

3.1. Obecně

Česká právní úprava v současnosti vychází z kvazidualistické koncepce. Ta se vyznačuje tím, že obsahem autorského práva jsou výlučná práva osobnostní a výlučná práva majetková. Na rozdíl od monistické koncepce tedy náš zákon nepovažuje autorské právo za jednotný celek. Nepřebírá však ani ryze dualistické pojetí, kde by docházelo k úplnému oddělení majetkových práv od osobnostních. V souladu s kontinentální tradicí je zdůrazněna osobnostněprávní podstata autorského práva. Tak ačkoli mluvíme o majetkových právech, tedy právech především s hospodářským významem, nemůžeme pominout, že jde o práva s osobnostním základem. To se projevuje mimo jiné i nezcizitelností majetkových práv inter vivos. Výhodou současné koncepce je, že smrtí autora nepřechází na dědice i osobnostní práva, která jsou spjata nerozlučně s osobou autora a smrtí zanikají.

Co se týče dualistické koncepce na mezinárodní úrovni, Česká republika není vázána žádnou smlouvou, která by určovala z jaké koncepce má náš právní řád vycházet. Lze říci, že většina mezinárodních smluv se věnuje úpravě majetkových práv a osobnostní práva jsou povětšinou opomíjena. To je pravděpodobně důsledek střetu s angloamerickým pojetím autorského práva, které neuznává osobnostní základ. Přesto například Bernská úmluva obsahuje v čl. 6 bis odst. 1 ustanovení týkající se osobnostních práv.

Majetkovými právy jsou právo dílo užít a jiná majetková práva. Mezi jiná majetková práva patří právo na odměnu při opětném prodeji díla uměleckého (§ 24 AZ) a právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu (§ 25 AZ). „Mezi jiná majetková práva lze řadit i další práva, byť výslovně neuvedená v oddílu 3 dílu 3 hlavy I AZ [právo na odměnu za půjčování originálu nebo rozmnoženiny vydaného díla (§ 37 odst. 2 AZ), právo na odměnu v souvislosti s pronájmem originálu nebo rozmnoženiny díla zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam (§ 49 odst. 3 AZ) a právo na přiměřenou dodatečnou odměnu v případě, kdy základní licenční odměna není stanovena v závislosti na výnosech z využití licence a její výše se ukáže jako nepřiměřeně nízká (§ 49 odst. 6 AZ)].“[9] Vzhledem k zaměření práce na licenční smlouvy se dále jinými majetkovými právy nebudu podrobněji zabývat, protože jimi nelze pomocí licenční smlouvy disponovat. Místo toho se budu více věnovat právu dílo užít.

[9] Švestka, J., Dvořák, J. a kolektiv. *Občanské právo hmotné, svazek III.* 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2009. s. 196.

Ustanovení § 12 odst. 3 AZ řadí mezi majetková práva právo autora na přístup k hmotnému substrátu díla. Zařazení tohoto ustanovení je problematické z několika důvodů. Z povahy tohoto práva vyplývá, že by spíš mělo být řazeno mezi práva osobnostní. Ačkoli toto právo má i svůj hospodářský význam, ten se zdá být méně podstatným. Dále je zde upraven vztah mezi právem autorským a právem vlastnickým, což by daleko více odpovídalo zařazení do ustanovení § 9 AZ. Podstatou tohoto práva tedy je (jak vyplývá z § 12 odst. 3 AZ), že: *„Autor má právo požadovat na vlastníku věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, aby mu ji zpřístupnil, pokud je toho potřeba k výkonu práv autorských podle tohoto zákona.“* Tím dochází k zásahu do práva vlastnického, který však nesmí být prováděn svévolně a nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy vlastníka. Ačkoli se tedy systematické řazení tohoto práva nezdá příliš vhodně řešené, zákonodárce pravděpodobně vycházel z požadavku, aby toto právo bylo předmětem dědictví a zvolil tak tuto úpravu.

Výlučností majetkových práv je myšleno, že jde o práva absolutní, která působí erga omnes. Jako absolutní majetkové právo ale již není koncipováno právo na autorskou odměnu. To odpovídá uplatnění zásady smluvní volnosti. Přesto bývá autor určitými způsoby chráněn jako slabší smluvní strana.

Vystavení našeho autorského zákona na kvazidualistické koncepci, a nikoli ryze dualistické, se projevuje v nepřevoditelnosti majetkových práv inter vivos. Může tak dojít pouze ke konstitutivnímu převodu (tedy k udělení oprávnění k výkonu práva dílo užít), a nikoli převodu translativnímu. To vyplývá i z toho, že autorské dílo jako nehmotný statek není považováno za věc ve smyslu § 118 odst. 1 ObčZ. Při konstitutivním převodu se uplatní princip konsolidace, to znamená, že jakmile z jakéhokoli důvodu zanikne udělené právo dílo užít, autor opět získá možnost disponovat s právy v původním rozsahu. Autor se majetkových práv nemůže ani vzdát a podobně jako vlastnické právo se nepromlčují. Zákon dále stanoví, že je nelze postihnout výkonem rozhodnutí (§ 26 odst. 1 AZ). To vyplývá z povahy těchto práv, jelikož v sobě zahrnují osobnostní prvky. Výkonu rozhodnutí ale podléhají pohledávky vzniklé z majetkových práv. Zde se jedná o práva relativní povahy, která zakládají vztah ke konkrétnímu subjektu a jak vyplývá ze zákona mohou být předmětem výkonu rozhodnutí.

Na rozdíl od osobnostních práv, jsou práva majetková předmětem dědění (viz § 26 odst. 2 AZ). Přestože nejde o předmět soukromého práva, jsou součástí dědictví. Proto se zde uplatní obecná úprava dědění občanského zákoníku. Stejně tak okruh dědiců, není vymezen nijak odlišně. V případě, že je dědiců více, použije se na jejich vzájemné vztahy ustanovení o spoluautorech. Nově pokud není dědice, se dílo nestává dílem volným, ale připadá státu jako odúmrť. Stát může rovněž dědit na základě závěti. V těchto případech

vykonává majetková práva Státní fond kultury České republiky a u děl audiovizuálních Státní fond České republiky pro podporu a rozvoj kinematografie.

Dědici nedědí ta majetková práva, která byla pro svůj silný osobnostní základ navázána na osobu autora, jde o právo na odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení autora (§ 54 odst. 1 AZ) a právo na autorskou korekturu (§ 56 odst. 4 AZ)[10]. Z nepřevoditelnosti majetkových práv, vyplývá i jejich neocenitelnost, jak je upraveno v zákoně o oceňování majetku (151/1997 Sb.). To má v případě dědění význam pro dědickou daň, kdy tato práva jako neocenitelná nemohou být předmětem daně dědické.

3.2. Právo dílo užít

Definici práva dílo užít autorský zákon neobsahuje. Toto právo lze pro svůj hospodářský význam považovat za velmi významné majetkové právo. Vzhledem k zaměření své práce a návaznosti na kapitolu o licenčních smlouvách, bych chtěl tomuto právu věnovat větší prostor než jiným majetkovým právům. Z § 12 odst 1 AZ vyplývá, že obsahem tohoto práva je právo autora své dílo užít a právo udělit jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu práva dílo užít.

Autor má právo dílo užít v podobě původní, zpracované či jinak změněné nebo v souboru či ve spojení s jiným dílem. Tato práva mají silný osobnostní základ, je třeba je však odlišovat od práva na změnu, zpracování, zařazení do soubory či spojení díla s jiným dílem, u kterých se jedná o práva osobnostní. K této otázce uvádí Jan Kříž: „Právo autora na zpracování a přetvoření díla má velmi silný osobnostní základ, avšak svým charakterem jde nesporně o právo majetkové. Osobnostní základ nemůže být zaměňován s charakterem práva, je tedy nesprávné právo na zpracování (přetvoření) podřazovat pod práva osobnostní. Současně je však třeba mít na paměti případný souběh s právem podle § 11 odst. 3, který se vztahuje na zpracování v nejširším slova smyslu, tj. postihuje případy, kdy zpracování nemá za následek vznik nového autorského díla, nýbrž pouze úpravy a změny díla (srov. § 11 a článek 6 bis a 12 Bernské úmluvy).“[11] Rozlišuje tak charakter práva na zpracování díla podle výsledku, kdy v případě vzniku nového díla se jedná o právo majetkové a v případě pouhé změny díla o právo osobnostní. Oporu pro takovéto rozlišení nikde v našem autorském zákoně nenacházíme, lze ale souhlasit s argumentací Bernskou úmluvou a odkazem na ni. Ta právo autora udílet svolení k zpracování, úpravám nebo jiným změnám svých děl uvádí

[10] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 316.
[11] Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V. *Autorský zákon a předpisy související : komentář.* 2. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2005. s. 87.

v článku 12, systematicky řazeném mezi majetková práva a současně je zmíněno i v článku 6 bis odst. 1 týkajícím se práv osobnostních. Zda se jedná o práva majetková či osobnostní má význam v tom, zda mohou být předmětem licenční smlouvy či nikoli.

Zpracováním díla může dojít ke vzniku díla nového, tzv. díla odvozeného. Tím však nezaniká právo autora původního díla (viz § 2 odst. 4 AZ). K užívání díla odvozeného je tak vždy třeba získat svolení autora díla původního, protože užitím díla odvozeného dochází k užití i díla původního.

Jak bylo uvedeno výše, autor nemůže právo dílo užít převést, může pouze poskytnout oprávnění k právu dílo užít (licenci). K užití díla osobou odlišnou od autora může tedy dojít na základě smluvně poskytnuté licence, jejímž udělením autorovi právo nezaniká, ale vzniká mu povinnost strpět zásah do práva dílo užít jinou osobou v rozsahu daném ve smlouvě (§ 12 odst. 2 AZ). Kromě toho existují případy, kdy může dojít k užití díla, aniž by to bylo smluvně ujednáno. Jedná se o mimosmluvní instituty užití díla, kterými jsou volná užití a zákonné licence. Smyslem těchto institutů je nastolit rovnováhu mezi majetkovými právy autora a celospolečenským zájmem tak, aby v případech a za podmínek stanovených zákonem (viz třístupňový test v § 29 odst. 1 AZ), mohlo dojít k užití díla i bez souhlasu autora. V těchto případech se jednalo o užití díla v souladu se zákonem, může se ale stát, že někdo užije dílo, aniž by k tomu měl právní důvod. V takovém případě jde o protiprávní užití, ze kterého se vyvozuje soukromoprávní, případně trestněprávní odpovědnost.

Jak již bylo řečeno, zákon legální definici práva dílo užít neobsahuje. Pouze přibližuje obsah tohoto práva demonstrativním výčtem způsobů užití díla v § 12 odst. 4 AZ. Tento odstavec byl předmětem výkladových sporů až do novelizace autorského zákona zákonem č. 216/2006 Sb., který jednoznačně stanovil, že se jedná o výčet demonstrativní a nikoli taxativní. Zásadní výhodou této úpravy je, že vzhledem k rychlému technologickém rozvoji nejsou z pojmu užití díla vyloučeny ty způsoby užití, které v budoucnu teprve vzniknou a v současnosti nejsou známy. Nicméně vzhledem k zmiňované chybějící definici, mohou vznikat problémy při určení, co už užitím díla není. Za užití díla nelze považovat nakládání, které spadá do obsahu osobnostních práv. Užitím díla také jednoznačně není užití díla ve smyslu běžného použití. Tak například přečtení knihy, či poslech hudební nahrávky nejsou užitím díla ve smyslu § 12 AZ.

Způsoby užití díla lze třídit podle různých hledisek. Autorský zákon tak rozlišuje zda je s dílem nakládáno v jeho hmotné podobě či zda je šířeno v podobě nehmotné. Užitím díla v hmotné podobě je rozmnožování díla (§ 13), rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 14), pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 15), půjčování originálu nebo

rozmnoženiny díla (§ 16) a vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 17). Užití díla v nehmotné podobě se označuje jako sdělování díla veřejnosti (§ 18), pod které spadají demonstrativně vymezené způsoby, o kterých se zmíním níže.

V případě užívání díla je třeba si uvědomit, že jednotlivé způsoby užití jsou na sobě nezávislé a je potřeba ke každému z nich mít oprávnění na základě licenční smlouvy. Není-li některé takové oprávnění výslovně uvedeno, je možno vycházet z účelu smlouvy a dovodit ho z funkční souvislosti mezi právy v konkrétním případě (viz § 50 odst. 2 AZ). Například, je-li poskytnuto licenční smlouvou právo na rozšiřování rozmnoženiny díla, bylo by možné z účelu smlouvy dovodit právo na rozmnožování díla.

Nyní už bych rád podal krátký přehled jednotlivých způsobů užití díla demonstrativně uvedených v autorském zákoně s jejich základní charakteristikou.

Rozmnožováním díla je zhotovování trvalých či dočasných, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla nebo jeho části (§ 13 odst. 1 AZ). Tyto rozmnoženiny mohou být zhotoveny jakýmikoli prostředky a v jakékoli formě. Určení způsobu zhotovení rozmnoženiny nebo její formy může posloužit k omezení rozsahu licence podle § 50 AZ. „V tomto ohledu lze každý jednotlivý způsob pořízení rozmnoženin, který je možný technicky a hospodářsky samostatně a zřetelně oddělit, považovat za formu užití díla, na kterou je možné rozsah licence omezit (tzv. věcné omezení licence, viz § 50 odst. 1 a komentář).“[12] Při sjednávání licenční smlouvy tedy strany mohou takto stanovit rozsah licence. V případě, že by licenční smlouva žádné takové ujednání neobsahovala, užije se ustanovení § 50 odst. 4 AZ, které dispozitivně stanoví, jaká oprávnění zahrnuje licence k rozmnožování díla.

V ustanovení § 13 odst. 2 AZ je demonstrativní výčet v jaké formě rozmnoženiny lze dílo rozmnožovat. Jedná se např. o formu rozmnoženiny tiskové, fotografické, obrazové, zvukové či elektronické.

Rozšiřováním díla se rozumí zpřístupňování díla v hmotné podobě převodem vlastnického práva k němu (§ 14 odst. 1 AZ). Jde tedy pouze o převod vlastnického práva např. prodejem či darováním. Jiné nakládání s dílem není rozšiřováním. Rozšiřováním ale není pouze až faktický převod díla, ale už i nabízení díla za tímto účelem. O rozšiřování díla se jedná jak v případě originálu díla, tak i pokud jde o jeho rozmnoženiny.

V souvislosti s rozšiřováním díla v hmotné podobě upravuje § 14 odst. 2 AZ institut vyčerpání práva autora. To znamená, že v okamžiku, kdy dojde k prvnímu převodu vlastnického práva k originálu nebo rozmnoženině díla v hmotné podobě autorem nebo s jeho souhlasem, je autorovo právo na rozšiřování díla ve vztahu k takovému originálu nebo

[12] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 183.

rozmnoženině vyčerpáno. Toto vyčerpání se v souladu s Informační směrnicí vztahuje na celé území Evropských společenství (ES) a ostatních smluvních stran Dohody o Evropském hospodářském prostoru (Dohoda o EHS), pokud byl takový převod uskutečněn na území některého z členských států ES nebo smluvní strany Dohody o EHS.

Autor tedy vyčerpáním práva ztrácí jakoukoli možnost ovlivňovat další rozšiřování toho konkrétního originálu či rozmnoženiny díla. Právo na pronájem díla a právo na půjčování díla zůstávají nedotčeny. Stejně tak se institut vyčerpání práva nevztahuje na sdělování díla veřejnosti.

U pronájmu díla nedochází k převodu vlastnického práva jako u rozšiřování, ale jde o zpřístupnění díla ve hmotné podobě za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytnutím originálu nebo rozmnoženiny díla na dobu určitou (§ 15 AZ).

Opět je důležité, že dílo musí být vyjádřené ve hmotné podobě, jinak by nešlo o pronajímání díla. Ke zpřístupnění díla musí dojít vždy za úplatu, což je také rozdíl oproti půjčování díla. Podstatné také je, že dílo je zpřístupněno jen dočasně a po uplynutí stanovené doby musí být vráceno pronajímateli.

Podobné právu na pronájem díla je právo na půjčování díla. Je i obdobně vymezeno autorským zákonem, až na několik rozdílů. Půjčování díla (opět se týká jak originálu tak rozmnoženiny) je zpřístupňování díla ve hmotné podobě zařízením přístupným veřejnosti nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytnutím originálu nebo rozmnoženiny díla na dobu určitou (§ 16 AZ).

Odlišností oproti pronájmu díla je, že dílo je poskytováno bezúplatně. To nevylučuje možnost vybírat určité poplatky, ty ale nesmí přesahovat náklady provozovatele zařízení. Druhým rozdílem oproti pronájmu je, že dílo může být zpřístupňováno jen prostřednictvím zařízení přístupným veřejnosti, tedy např. knihovnami nebo školami.

Úprava práv na pronájem a půjčování díla je v souladu s komunitární úpravou, jak vyplývá ze směrnice o právu na pronájem a půjčování.

Vystavování díla je opět užitím díla v jeho hmotné podobě. A to sice tak, že je dílo zpřístupňováno umožněním shlédnutí nebo jiného vnímání originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 17 AZ). Zákon demonstrativně uvádí, že může jít např. o dílo výtvarné, fotografické, architektonické a další.

Nakonec se autorský zákon zabývá otázkou sdělování díla veřejnosti. Úprava § 18 autorského zákona obsahuje obecná ustanovení týkající se užití díla v nehmotné podobě. Tato

úprava reaguje na nové možnosti užití děl prostřednictvím moderních informačních technologií, zejména Internetu a je v souladu s Informační směrnicí.

Zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově je sdělováním díla veřejnosti (§ 18 odst. 1 AZ). Podstatné je, že dílo musí být sdělováno veřejnosti, pojem veřejnosti však zákon nedefinuje. Proto je tento pojem v literatuře často předmětem výkladů.[13]

V ustanovení § 18 odst. 2 AZ je blíže specifikováno, co je také sdělováním díla veřejnosti. Je to zpřístupňování díla způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí.

Autorský zákon uvádí následující demonstrativní výčet způsobů sdělování díla veřejnosti. Živé provozování a jeho přenos (§ 19), provozování ze záznamu a jeho přenos (§ 20), vysílání rozhlasem nebo televizí (§ 21), přenos rozhlasového nebo televizního vysílání (§ 22), provozování rozhlasového či televizního vysílání (§ 23).

3.3. Trvání majetkových práv

Osobnostní práva autora zanikají jeho smrtí, naopak majetková práva trvají i po smrti autora a jsou předmětem dědění. Majetková práva autora trvají po dobu jeho života a 70 let po jeho smrti (§ 27 odst. 1 AZ). Tato úprava je v souladu se směrnicí o harmonizaci doby ochrany. Došlo tak k prodloužení doby trvání majetkových práv z 50 let po smrti autora na 70 let. To odpovídá prodloužení průměrného věku lidí a požadavku, aby majetková práva trvala alespoň dvě generace po smrti autora a aby tak mohli mít potomci autora z díla prospěch.

Zmíněná doba je obecnou dobou trvání majetkových práv. Autorský zákon obsahuje i zvláštní úpravu trvání majetkových práv. Bylo-li dílo vytvořeno jako dílo spoluautorů, je stanoven zvláštní okamžik, od kterého se počítá doba trvání autorských práv. Tímto okamžikem je smrt nejdéle žijícího spoluautora (§ 27 odst. 2 AZ).

Zvláštní úprava se dále týká děl anonymních a pseudonymních, u kterých není známo pravé jméno autora. Zde trvají majetková práva 70 let od oprávněného zveřejnění díla (§ 27 odst. 3 AZ). Stejné ustanovení se vztahuje i na díla kolektivní, s výjimkou případů kdy jsou autoři na díle označeni.

[13] Viz např. Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 219.

U děl u kterých není pro trvání majetkových práv rozhodná smrt autora a nedošlo u nich ke zveřejnění do 70 let od jejich vytvoření, zanikají majetková práva uplynutím této doby (§ 27 odst. 4).

Zvláštní okamžik od kterého se počítá doba trvání majetkových práv je stanoven také u děl audiovizuálních. Doba trvání se u takových děl počítá od smrti poslední přeživší osoby z taxativně vymezených. Jsou jimi režisér, autor scénáře, autor dialogů a skladatel hudby zvlášť vytvořené pro užití v audiovizuálním díle (§ 27 odst. 5 AZ).

Pokud doba trvání majetkových práv běží od zveřejnění díla a dílo se zveřejňuje po určitou dobu ve svazcích, dílech či řadách, počítá se doba trvání majetkových práv pro každou takovou část samostatně (§ 27 odst 6 AZ).

Autorský zákon obsahuje pro určení trvání majetkových práv zvláštní úpravu počítání času k ustanovení § 122 ObčZ. Doba trvání majetkových práv se počítá od prvního dne roku, který následuje po roce, ve kterém došlo k události, která je rozhodná pro její počítání (§ 27 odst. 7 AZ).

4. Licenční smlouva

4.1. Východiska

Základní zásadou soukromého práva, uplatňující se i v právu autorském, je zásada smluvní volnosti. Z této premisy vychází úprava nakládání s autorskými díly prostřednictvím licenční smlouvy.

Autorské dílo bývá nejen zdrojem příjmů pro svého autora, ale často plní i funkci kulturní či společenskou. Vědecká a umělecká díla bývají kulturními hodnotami a mají tak nezastupitelný význam ve společnosti. Aby dílo mohlo plnit všechny tyto své úkoly, nestačí, je-li pouze vytvořeno. Je potřeba, aby bylo šířeno a došlo tak k vnímání díla širším okruhem subjektů.

Vytvoření díla je skutečností, která vede ke vzniku autorského práva, ale aby dílo mohlo přinést skutečný prospěch jak autorovi tak ostatním, musí dojít k jeho uplatnění ve společnosti, tedy k jeho užití. Z toho důvodu se také úprava autorského zákona zaměřuje právě na uplatnění díla ve společnosti.[14] Lze tedy říci, že vytvoření díla má zásadní význam pro obohacení kultury společnosti, ale teprve vytvořením vhodných podmínek pro uplatnění díla a následně samotným uplatněním, dochází k plné realizaci společenského potenciálu díla. Proto bych se v následujících řádcích chtěl zaměřit na rozbor podmínek, upravených autorským smluvním právem, pro uplatnění díla v České republice.

Prostředkem k uplatnění díla ve společnosti jsou právě licenční smlouvy. Současný zákon upravuje licenční smlouvu jako jednotný smluvní typ pro jakékoli nakládání s autorským dílem. Nerozlišuje tak jako předchozí zákon (zákon č. 35/1965 Sb.) různé typy smluv podle způsobu nakládání s dílem. Zvláštní samostatná úprava však zůstává zachována pro jeden podtyp licenční smlouvy, a to sice licenční smlouvu nakladatelskou.[15] Ustanovení týkající se nakladatelské smlouvy jsou poněkud odlišná, podrobněji se však jimi v této práci nebudu zabývat. Zavedením termínu „licenční smlouva“ do autorského zákona, byla sjednocena terminologie s obchodním zákoníkem, který v ustanovení § 508 a následujících obsahuje úpravu licenční smlouvy k předmětům průmyslového vlastnictví. Pro nakládání s předměty duševního vlastnictví tak v současnosti slouží licenční smlouvy. Jejich úprava je

[14] Knap, K. *Smluvní vztahy v právu autorském.* Praha : Orbis, 1967. s. 8.

[15] Jedná se o tradiční druh licenční smlouvy, jehož předmětem mohou být pouze díla slovesná, hudebně dramatická, hudební, výtvarná, fotografie či díla vyjádřená způsobem podobným fotografii, přičemž nesmí jít o provedení těchto děl výkonnými umělci. Touto smlouvou lze poskytnout pouze licenci k rozmnožování a rozšiřování takového díla (podrobněji viz § 56 AZ).

ale nejednotná. Proto návrh nového občanského zákoníku, počítá s komplexní úpravou licenčních smluv k předmětům duševního vlastnictví. Jednalo by se tak o jednotně upravený smluvní typ pro nakládání s předměty duševního vlastnictví (to znamená jak s předměty průmyslového vlastnictví, tak s předměty chráněnými autorským právem), přičemž by samozřejmě zůstala zohledněna osobnostní složka předmětů chráněných autorským zákonem. Tento přístup lze ze systematického hlediska považovat za velmi vhodný.

„Jazykově vzato výraz „licence“ pochází z latiny (*licentia*) a znamená „volnost, svobodu“ či vyplývá ze slova „dovolit“ (z lat. *licere*).“[16] Autor tedy udělením licence „dovoluje“ jiné osobě aby dílo užila. Jak stanoví autorský zákon v § 46 odst. 1: „*Licenční smlouvou autor poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva dílo užít (licenci) k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném, a nabyvatel se zavazuje, není-li podle § 49 odst. 2 písm. b) sjednáno jinak, poskytnout autorovi odměnu.“* Jak již bylo zmíněno, z kvazidualistické koncepce autorského zákona vyplývá, že nemůže dojít ke zcizení, tedy translativnímu převodu, práva dílo užít. Autor může pouze poskytnout oprávnění k právu dílo užít. Jde tak o převod konstitutivní, kdy autor konstituuje (zřizuje) oprávnění jiné osobě k právu dílo užít. Tím však neztrácí své vlastní právo na užívání díla, které může být pouze omezeno (k některým nebo všem způsobům užití), je-li licence poskytnuta jako výhradní. Pokud dojde k zániku poskytnuté licence, autorovo právo se obnovuje v původním rozsahu, jde o tzv. konsolidaci.

K poskytování licence slouží licenční smlouva. Autor licenční smlouvou může z majetkových práv disponovat pouze právem dílo užít, jinými majetkovými právy nikoli. Stejně tak licenční smlouvou nelze disponovat s právy osobnostními, což je dáno povahou těchto práv. Předmětem licenční smlouvy je tedy jen licence (oprávnění k výkonu práva dílo užít). Licence bývá zásadně poskytována za odměnu, i když může dojít i k bezúplatnému poskytnutí. Ivo Telec považuje licenci za předmět občanskoprávních vztahů podle § 118 občanského zákona. Z toho vyplývají určité důsledky pro možnost nakládání s licencí. „Jako taková může být licence postoupena a může být k ní zřízeno právo podlicence, a to za podmínek stanovených v § 48 (viz komentář). Vyloučen rovněž není vznik zástavního práva k autorskoprávní licenci (srov. § 153 ObčZ), avšak pouze tehdy, pokud to připouští ujednání mezi poskytovatelem a nabyvatelem licence (srov. § 48 odst. 2 a komentář). Licence je rovněž ocenitelná (srov. § 1 zák. č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku).“[17]

[16] Telec, I. *Přehled práva duševního vlastnictví : lidskoprávní základy, licenční smlouva.* 2. upravené vydání. Brno : Doplněk, 2007. s. 97.
[17] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 480.

Licenční smlouva je zvláštním typem občanskoprávní smlouvy. Řídí se sice primárně autorským zákonem, ale v případě chybějících ustanovení se subsidiárně použije občanský zákoník. Mluvíme-li o použití občanského zákoníku, jde o jeho obecná ustanovení. Stejně tak lze uvažovat, v případě volby, užití dalšího významného soukromoprávního předpisu, a to obchodního zákoníku. Konkrétně obecných ustanovení týkajících se obchodních závazkových vztahů. Užití úpravy licenční smlouvy v obchodním zákoníku (§ 508 a následující) pro autorská díla nepřichází v úvahu, protože tato úprava se vztahuje pouze na předměty průmyslového vlastnictví.

„Právní režim, a tak i obecný právní předpis coby předpis subsidiární v souvislosti s tvorbou autorského díla a jeho užitím je nezbytné určit podle povahy právního vztahu mezi stranami sporu, resp. povahy subjektů takového vztahu.“[18] Abychom se tedy mohli rozhodnout, zda použijeme subsidiárně občanský či obchodní zákoník, je třeba určit povahu subjektů při uzavírání licenční smlouvy. To, že je autor podnikatelem nestačí, aby se dal subsidiárně užít obchodní zákoník, musí být totiž navíc při vzniku závazkového vztahu zřejmé, že se týká jeho podnikatelské činnosti (viz § 261 ObchZ). Stejně tak i druhá strana smlouvy musí být podnikatelem a jednat v rámci své podnikatelské činnosti. Pokud tedy autor neuzavírá licenční smlouvu jako podnikatel v rámci své podnikatelské činnosti, užije se subsidiárně občanský zákoník, ledaže by si strany dohodou zvolily obchodní zákoník podle § 262 ObchZ.

Oproti předchozímu autorskému zákonu (zákon č. 35/1965 Sb.), ten současný posiluje zásadu smluvní volnosti. Tento přístup je zcela v souladu s článkem 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, který zakotvuje princip svobodné vůle. Projevuje se to tím, že většina norem upravující autorské smluvní právo jsou dispozitivní a nikoli kogentní. To dává větší prostor svobodné vůli stran, aby si domluvily podmínky licenční smlouvy, jaké chtějí. Tak například je nyní možné, aby licence byla poskytnuta i bezúplatně, je-li to výslovně dojednáno. To podle dřívější úpravy autorského smluvního práva nebylo možné, což nepřiměřeně omezovalo obě smluvní strany, především autora. Přesto je autor stále některými ustanoveními chráněn, jakožto hospodářsky slabší strana, nicméně může většinou projevem své vůle užití těchto ustanovení vyloučit. Smluvní strany si tedy mohou domluvit své vlastní podmínky licenční smlouvy. Pokud tak neučiní, použije se úprava autorského zákona, která je obvykle příznivější pro autora. Odstranění kogentnosti úpravy, tedy více vyhovuje podmínkám současné společnosti a požadavku na svobodné nakládání s dílem.

[18] Holcová, I. Subsidiarita občanského zákoníku a obchodního zákoníku coby obecných právních předpisů v souvislosti s tvorbou autorského díla a jeho využitím. In Kříž, J., a kol. *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*. Praha : Karolinum, 2009. s. 17.

V autorském právu můžeme rozlišovat několik druhů licencí. Právo dílo užít poskytuje autor smluvně na základě svého rozhodnutí prostřednictvím smluvní licence. Mimoto může dojít k užití díla, aniž by k němu bylo potřeba souhlasu autora. V tomto případě se jedná o licence zákonné (§ 30a AZ a následující). Jejich podstata spočívá v poskytnutí práva dílo užít v zákonem stanovených případech.[19] Právo dílo užít má v případě zákonné licence jakákoli osoba, a to i proti vůli autora. Smysl zákonných licencí je umožnit užití díla ve společensky prospěšných případech, tedy ve veřejném zájmu. Dochází tak sice k omezení autorského práva, to je ale vyváženo celospolečenským přínosem. Ivo Telec uvádí i třetí druh licencí, licence nucené. Ty jsou typické pro práva průmyslová. „V právu autorském se vyskytuje pouze nucená licence překladatelská k zahraničním dílům podle *Všeobecné úmluvy o autorském právu uzavřené v Ženevě dne 6. září 1952 a revidované v Paříži 24. 7. 1971* [čl. V (2)], spravované UNESCO/Unesco (vyhl. č. 134/1980 Sb.); v praxi však nebývá uplatňována.“[20] Tuto licenci výslovně upravoval předchozí autorský zákon (viz § 18 zákona č. 35/1965 Sb.) v současném zákoně se však již nevyskytuje.

Pro úplnost doplním, že existují ještě další možnosti jak získat oprávnění k právu dílo užít, aniž by bylo potřeba uzavřít licenční smlouvu. To se týká děl zaměstnaneckých (§ 58 AZ), kolektivních (§ 59 AZ), školních (§ 60 AZ) a v neposlední řadě děl vytvořených na objednávku a soutěžních děl (§ 61 AZ). „Jedná se o tzv. *zákonné quasilicence*, které se od zákonných licencí (ve výše uvedeném smyslu) liší zejména tím, že nejsou primárně stanoveny ve veřejném zájmu, nýbrž v soukromém zájmu vymezených osob (investorů). Toto omezení autorského práva je podmíněno existencí jiného, zákonem stanoveného závazkového vztahu mezi autorem a jinou osobou a pouze subjekt tohoto vztahu může být oprávněným z quasilicenčního omezení autorského práva.“[21] Podrobnějším rozborem těchto případů se ale ve své práci zabývat nebudu a dál se budu věnovat jen licenční smlouvě.

4.2. Vznik a formální náležitosti

4.2.1. Smluvní strany a uzavření licenční smlouvy

Licenční smlouva je, jak už z povahy jakékoli smlouvy vyplývá, dvoustranný právní úkon. Jako takové musí být tyto úkony učiněny svobodně, vážně, určitě a srozumitelně a musí

[19] Přesněji lze dílo užít při splnění tzv. třístupňového testu, upraveném v ustanovení § 29 odst. 1 AZ. Musí tedy jít o případy stanovené zákonem, takové užití nesmí být v rozporu s běžným způsobem užití díla a nesmí být nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.
[20] Telec, I. *Přehled práva duševního vlastnictví : lidskoprávní základy, licenční smlouva.* 2. upravené vydání. Brno : Doplněk, 2007. s. 98.
[21] Tůma, P. *Smluvní licence v autorském právu.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 23.

splňovat i další požadavky, které jsou předpokladem pro platnost právních úkonů (viz § 37 a následující ObčZ). Na otázku, zda lze poskytnout právo dílo užít i jednostranným právním úkonem, nepanuje v literatuře jednotný názor. Ivo Telec uvádí: „Vyloučit nelze ani poskytnutí licence komukoli jednostranným veřejným prohlášením poskytovatele, je-li tak jeho svobodnou vůlí (srov. čl. 2 odst. 4 Ústavy, čl. 2 odst. 3 LPS, § 2 odst. 3 ObčZ). Autorský zákon ani jiný zákon takové jednání nezakazuje.“[22] Objevuje se ale i opačný názor: „Oprávnění k výkonu práva své dílo užít, které zákon označuje v § 46 odst. 1 AZ jako licenci, uděluje autor podle § 12 odst. 1 AZ smlouvou, a to smlouvou licenční (§ 46 n. AZ). Není tedy možné udělit oprávnění k výkonu práva dílo užít jednostranným právním úkonem (např. prohlášením autora).“[23] Z § 12 odst. 1 AZ vyplývá, že pokud není toto oprávnění k právu dílo užít uděleno smlouvou, jiná osoba může dílo užít pouze v případech stanovených zákonem. To by znamenalo, že protože zákon neobsahuje ustanovení o jednostranném poskytnutí práva dílo užít, není takový úkon možný. Z účelu § 12 odst. 1 AZ, který vyplývá i z důvodové zprávy k autorskému zákonu, je ale zřejmé, že toto ustanovení má sloužit k ochraně autora a ne k jeho omezování. Proto bych se spíše přikláněl k názoru, že takovýto úkon možný je (i s ohledem na subsidiární užití § 2 odst. 3 ObčZ). Nicméně tato otázka ztrácí na významu od novely autorského zákona č. 216/2006 Sb., která upravila ustanovení o podávání a přijímání návrhů na uzavření licenční smlouvy (jak bude vyloženo níže). V praxi tak je těžko představitelné, že by docházelo k poskytnutí práva dílo užít jednostranným úkonem, protože obvyklejší bude podání návrhu na uzavření smlouvy neurčitému okruhu osob a přijímající strana obvykle učiní nějaký úkon, který bude možno považovat za přijetí nabídky.

Stranami licenční smlouvy jsou poskytovatel licence a nabyvatel licence. Autorský zákon nepoužívá pojmu poskytovatel licence, ale tím kdo poskytuje licenci, označuje autora. Je tomu tak proto, že obvykle autor bude vykonávat majetková práva k dílu, ale nemusí tomu tak být vždy. Tak může být poskytovatelem licence v případě zdědění majetkových práv dědic nebo stát. Stát navíc nabývá majetková práva i v případě odúmrti. Poskytovatelem licence může být i jiná fyzická nebo právnická osoba, která vykonává majetková práva k dílu na základě zákona (viz § 58 a § 59 AZ). V případě, že bude poskytovatelem licence fyzická osoba, je samozřejmě nutné, aby měla způsobilost k právním úkonům podle občanského zákoníku.[24] V případě práv povinně kolektivně spravovaných poskytuje licenci kolektivními nebo hromadnými smlouvami (viz § 101 AZ) kolektivní správce.

[22] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 478.
[23] Švestka, J., Dvořák, J. a kolektiv. *Občanské právo hmotné, svazek III.* 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2009. s. 197.
[24] Způsobilost k právním úkonům však není nutná k vytvoření díla, neboť vytvoření díla není právním úkonem.

Nabyvatelem licence, může být kterákoli fyzická i právnická osoba bez omezení. Nabyvatelem tedy může být i stát, který pokud je účastníkem občanskoprávních vztahů, je právnickou osobou (§ 21 ObčZ). V tomto případě je třeba uvědomit si rozdíl mezi státem a jeho organizačními složkami, které samy o sobě právní subjektivitu nemají. Pokud jde o licenční smlouvu kolektivní, může být nabyvatelem licence podle této smlouvy pouze právnická osoba sdružující uživatele.

Uzavírání licenčních smluv je ovládáno zásadou smluvní volnosti, takže si strany mohou určit nejen obsah smlouvy, ale i zda chtějí smlouvu vůbec uzavřít a s kým tak chtějí učinit. Ke vzniku licenční smlouvy dojde shodným projevem vůle poskytovatele a nabyvatele licence. Tedy učiněním návrhu na uzavření smlouvy (ofertou) a přijetím tohoto návrhu (akceptací). Platí zde obecná ustanovení pro smlouvy vyplývající z § 43 a následujících občanského zákoníku. Kromě toho si rychlý vývoj moderních technologií vyžádal určitou speciální úpravu. Tak byla novelou (zákon č. 216/2006 Sb.) zavedena zvláštní úprava pro licenční smlouvy ohledně podávání návrhů a přijímání návrhů. Jedná se tedy o úpravu zvláštní, kterou nelze uplatnit obecně u jiných soukromoprávních smluv. Rozvoj moderních médií, zejména Internetu, umožnil, aby se naplno projevila zvláštní povaha autorských děl, tedy jejich nezávislost na hmotném substrátu. Tato vlastnost znamená že: „Nehmotný statek může být kdykoli a kdekoli současně i následně vnímán a užíván neomezeným počtem subjektů, a to bez újmy na jeho podstatě (nespotřebovává se) nebo na jeho funkci (kvalita se užitím nesnižuje). Je tedy možností svého užití nezávislým na času a místě.“[25] Vzhledem k této vlastnosti autorských děl, kterou nazýváme potencionální všudypřítomností, byla obecná úprava občanského zákoníku nedostatečná a bylo potřeba, aby byla přijata úprava nová. Protože jak uvádí Pavel Tůma: „Řádné zhodnocení těchto statků vyžaduje tedy i případnou všudypřítomnost uzavírání licenčních smluv, a to i proto, že dle české zákonné úpravy není možné se majetkových autorských práv vzdát (§ 26 odst. 1 AutZ).“[26] Aby tedy autorovi bylo umožněno co největší a nejsnazší šíření a případně i zhodnocování jeho díla, stanoví § 46 odst. 5 AZ: *„O podání návrhu na uzavření smlouvy jde i tehdy, směřuje-li projev vůle i vůči neurčitému okruhu osob.“* Na rozdíl od obecné úpravy v § 43a ObčZ, která vyžaduje, aby byl návrh podán určitým osobám, umožňuje speciální úprava autorského zákona podání návrhu i osobám neurčitým. Přičemž se nejedná o institut neznámý, neboť obchodní zákoník obsahuje v § 276 úpravu veřejného návrhu na uzavření smlouvy. Jak jsem již předeslal s takovýmito typy návrhů na uzavření licenční smlouvy se setkáváme především na Internetu, a to nejčastěji u počítačových programů poskytovaných jako shareware či

[25] Knap, K., Opltová, M., Kříž, J., Růžička, M. *Práva k nehmotným statkům.* Praha : Codex, 1994. s. 12.
[26] Tůma, P. *Smluvní licence v autorském právu.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 25.

freeware. Podaný návrh musí samozřejmě splňovat některé náležitosti. Tak například z něj jednoznačně musí vyplývat, že se jedná o veřejný návrh na uzavření smlouvy a stejně tak z něj musí být zřejmá vůle navrhovatele, být jím vázán v případě přijetí.

Obdobně jako autorský zákon obsahuje zvláštní úpravu pro podávání návrhu na uzavření smlouvy, obsahuje i odpovídající ustanovení pro akceptaci návrhu (§ 46 odst. 6 AZ), která se uplatní u autorských děl. Opět se tedy jedná o zvláštní ustanovení ve vztahu k úpravě přijetí návrhu v § 43c a následujících občanského zákoníku, které má více vyhovovat především prostředí Internetu. Podle této zvláštní úpravy může dojít k přijetí návrhu na uzavření smlouvy, aniž by o tom musel být vyrozuměn navrhovatel. Postačí, když osoba, která návrh přijímá, vyjádří souhlas s uzavřením smlouvy provedením určitého úkonu. O tomto úkonu nesmí být pochyb, že se jedná o přijetí návrhu, což se dovozuje z obsahu návrhu, praxe kterou mezi sebou mají strany zavedeny nebo zvyklostí v daném prostředí. Většinou půjde o to, že se příjemce návrhu podle smlouvy zachová, obvykle poskytnutím nebo přijetím plnění. „V praxi se jedná například o akceptační techniky formou porušení obalu rozmnoženiny díla (*shrinkwrap*), digitální akceptace v dialogovém okně obsahujícím obsah návrhu licenční smlouvy, která slouží jako technická podmínka zpřístupnění díla (*clickwrap*), popř. o obdobnou digitální akceptaci v dialogovém okně obsahujícím pouze odkaz na webovou stránku s obsahem návrhu licenční smlouvy (*browsewrap*).“[27] Podle dřívější úpravy[28] by tyto akceptační techniky byly těžko představitelné, neboť za prvé je otázkou, zda by se navrhovatel vůbec o přijetí svého návrhu v těchto případech dozvěděl. A za druhé i kdyby se o přijetí návrhu dozvěděl, toto přijetí by působilo až od okamžiku, kdy by navrhovateli došlo (viz § 45 ObčZ). To by způsobovalo právní nejistotu, zda se jedná o přijetí včasné. Proto navíc autorský zákon stanoví v § 46 odst. 6, že v případě těchto specifických akceptačních technik, je přijetí návrhu účinné v okamžiku, kdy byl tento úkon učiněn. Tím jsou odstraněny problémy s otázkou včasnosti přijetí, což je výhodné jak pro navrhovatele, tak příjemce návrhu na uzavření licenční smlouvy.

Celkově lze říci, že současná úprava uzavírání licenčních smluv odpovídá požadavkům moderní informační doby. Poskytuje právní rámec pro pohodlné a v praxi velmi hojně využívané způsoby uzavírání licenčních smluv, tím odstraňuje právní nejistotu tak typickou pro oblast moderních informačních technologií a ukazuje příklad jak efektivně a nenásilně regulovat například prostředí problematického Internetu.

[27] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 492.
[28] Obecná úprava občanského zákoníku pro uzavírání smluv, § 43 a následující.

4.2.2. Formální náležitosti

Ve smluvním autorském právu, tak jako v celém právu soukromém, je uplatňována zásada neformálnosti.[29] To znamená, že k uzavření licenční smlouvy může dojít jakýmkoli srozumitelným způsobem. Může tak být uzavřena ústně i písemně dokonce i bez výslovného projevu, tj. jednáním nebo opomenutím jednání, ze kterého lze jednoznačně dovozovat, že směřuje k uzavření smlouvy (konkludentně). K prolomení této zásady dochází jen v některých zákonem stanovených případech, kde zákon vyžaduje formu písemnou. Důvodem pro tuto formu bývá obvykle zájem na vyšší právní jistotě a ochrana třetích stran.

Požadavek písemné formy licenční smlouvy stanoví zákon v případě, že jde o licenci výhradní (§ 46 odst. 4). Důvodem je, že výhradní licenční smlouva má právní účinky působící vůči všem a je tak dán zvýšený zájem na právní jistotě. Kdyby mohla být výhradní licence poskytována například i ústně a autor by tuto licenci poskytl více osobám, bylo by obtížné prokazovat, které osobě licenci poskytl jako prvé, případně zda tato osoba dala souhlas s poskytnutím licence dalším osobám. Tento problém odpadá právě s povinností uzavírat výhradní licenční smlouvy písemně a lze tak říci, že omezení zásady neformálnosti právních úkonů je v tomto případě jednoznačně prospěšné. Písemná forma v tomto případě také usnadňuje nabyvateli výhradní licence možnost domáhat se nároků na ochranu svých práv,[30] v případě ohrožení či poškození těchto smluvně nabytých oprávnění. Rovněž samozřejmě usnadňuje i autorovi domáhat se svých práv z licenční smlouvy (zejména práva na odměnu).

Písemnou formu zákon také vyžaduje u kolektivních a hromadných licenčních smluv (viz § 101 odst 1, 5 AZ). Dále je písemná forma třeba, chce-li autor odstoupit od smlouvy pro změnu přesvědčení (§ 54 odst. 1 AZ), u souhlasu nabyvatele výhradní licence podle § 47 odst. 5 AZ, u souhlasu autora s postoupením licence (§ 48 odst. 2 AZ) a v některých případech u audiovizuálních děl a děl audiovizuálně užitých, není-li sjednáno jinak, je písemná forma předpokladem pro vznik dalších právních následků (viz § 63 odst. 3 a § 64 odst. 1 AZ).

Zákonem požadovaná písemná forma znamená, že je vyžadována písemná forma prostá. Není tedy potřeba, aby licenční smlouva byla uzavřena například formou notářského zápisu. Stejně tak v případě podpisů, tyto nemusí být legalizovány, nemusí být ani na stejné listině (ke vzniku smlouvy tak stačí je-li písemně učiněná nabídka, např. zaslaná dopisem,

[29] Předchozí zákon (zákon č. 35/1965 Sb.) nereflektoval tuto typickou soukromoprávní zásadu a při uzavírání licenčních smluv v zásadě vyžadoval písemnou formu (výjimky mohlo stanovit Ministerstvo kultury). Tím opět docházelo k neúměrnému omezování autora a zvyšovalo se tak riziko absolutní neplatnosti licenční smlouvy pro nedodržení formy.

[30] Podrobněji o které nároky se jedná viz § 41 AZ.

také písemně přijata, např. v odpovědi dalším dopisem). Případné nedodržení písemné formy má za následek absolutní neplatnost právního úkonu. Plnění z této smlouvy ale nezakládá bezdůvodné obohacení, protože plnění přijaté z dluhu neplatného pro nedostatek formy, se nepovažuje za bezdůvodné obohacení (§ 455 odst. 1 ObčZ).

4.3. Rozsah a obsahové náležitosti

4.3.1. Obsahové náležitosti

To co nás u licenčních smluv zajímá, není ani tak forma, ale především jejich obsah. Tato myšlenka se také projevuje v soukromém právu právě zmiňovaným principem neformálnosti právních úkonů. Jednotlivé obsahové náležitosti u smluv obecně, ale mají z pohledu práva různou míru důležitosti. Některé jsou naprosto zásadní a pokud by je smlouva neobsahovala, nedala by se považovat za licenční smlouvu, nebo dokonce za smlouvu vůbec. Jiná ujednání sice smlouva může obsahovat (a často i třeba obsahuje), ale i bez nich je zřejmé, o jaký smluvní typ se jedná a k čemu směřuje vůle stran, nejsou tedy nepostradatelná. Podle těchto kritérií můžeme ve smlouvách rozlišovat obligatorní náležitosti a náležitosti fakultativní. Mezi obligatorní náležitosti licenčních smluv patří:

- vymezení autorského díla (jako předmětu smlouvy),
- závazek poskytnout licenci,
- ustanovení o odměně.

Tyto tři údaje dostatečně jasně vymezují obsah smlouvy, abychom mohli mluvit o platné licenční smlouvě. Licenční smlouva musí tyto náležitosti nutně obsahovat (jak vyplývá z kogentního ustanovení § 46 odst. 1 AZ), jinak by byla absolutně neplatná. Licenční smlouvy téměř vždy obsahují i ustanovení o způsobu a rozsahu užití díla. Tato ustanovení však nejsou nezbytně nutná, protože pokud je do smlouvy nezahrneme, nezpůsobuje to neplatnost smlouvy, jelikož lze v těchto otázkách použít dispozitivní úpravu autorského zákona (viz § 50 AZ).[31]

Předmětem licenční smlouvy podle autorského zákona může být pouze dílo, které splňuje požadované znaky autorského díla (viz § 2 AZ), popřípadě jiný předmět, kterému je

[31] V tomto názoru se shoduji s Pavlem Tůmou, viz Tůma, P. *Smluvní licence v autorském právu.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 27. Ale například Ivo Telec řadí mezi podstatné náležitosti licenčních smluv i způsob a rozsah užití díla. Viz Telec, I. *Přehled práva duševního vlastnictví : lidskoprávní základy, licenční smlouva.* 2. upravené vydání. Brno : Doplněk, 2007. s. 132.

poskytována ochrana autorským zákonem (viz práva související s právem autorským). Takovýto předmět musí být dostatečně přesně vymezen a to alespoň s ohledem na požadavek určitosti právního úkonu vyjádřený v § 37 odst. 1 ObčZ. K vymezení díla mohou posloužit jakékoli údaje, které ho dostatečně specifikují. Obvykle se uvádí jméno autora díla, název a druh díla a bližší informace o jeho obsahu a rozsahu. Pokud je dílo možné vizuálně vnímat, je vhodným způsobem jeho určení připojení obrazové dokumentace díla k licenční smlouvě. Je-li dílo vedeno v určitém registru nebo je-li mu přidělena nějaká specifická značka, je vhodné uvést i tento údaj. Předmětem licenční smlouvy může být i dílo, které ještě nebylo vytvořeno. Také zde je však nezbytně nutné, aby dílo, které má teprve vzniknout, bylo dostatečně přesně určeno a vyhovovalo tak požadavku zmiňovaného ustanovení § 37 odst. 1 ObčZ.

Ze smlouvy musí být dále patrné, že jí autor poskytuje nabyvateli oprávnění k právu dílo užít. To znamená, že autor musí tuto svou vůli projevit způsobem, který nebude vzbuzovat pochybnosti o tom co měl v úmyslu.

Poslední obligatorní náležitostí licenční smlouvy je odměna. Licenční smlouva musí vždy obsahovat ustanovení o odměně, ve kterém je stanovena výše odměny nebo alespoň domluven způsob jejího určení. Pokud by smlouva neobsahovala ujednání o odměně, je neplatná. Výjimkou může být, že z jednání stran vyplývá, že chtějí uzavřít smlouvu úplatně i bez určení výše odměny. Licence se poskytuje v zásadě úplatně. Jediná výjimka je v případě, že si strany výslovně sjednají, že se licence poskytuje bezúplatně.

Fakultativní náležitosti licenčních smluv, které se v nich běžně vyskytují, avšak jejich neupravení smlouvou nemá vliv na její platnost, jsou:

- způsob a rozsah užití díla,
- výhradnost licence,
- oprávnění k poskytnutí podlicence,
- součinnost autora.[32]

Tento výčet možných ujednání rozhodně není konečný (přidat by se například dala ještě doba trvání smlouvy, která má význam zejména, pokud je rozsah časového užití díla vymezen trváním této smlouvy), ale jsou to příklady těch, které jsou v praxi běžné. Jejich jednotlivou problematikou se ještě dále budu zabývat, nyní bych se chtěl pouze na chvíli zastavit u otázky součinnosti autora.

[32] Předchozí úpravou (viz § 22 odst. 3 zákona č. 35/1965 Sb.) byla součinnost autora a způsob a rozsah užití díla řazeny mezi obligatorní náležitostí licenční smlouvy (respektive smlouvy o šíření díla). To mělo za následek větší riziko neplatnosti licenčních smluv, protože obligatorní požadavky na jejich obsah byly obsáhlejší.

Ujednání o součinnosti autora mohou být různá v závislosti na druhu díla a vůli stran. Obvykle je však součinností autora myšlena povinnost autora odevzdat nabyvateli hmotný substrát, jehož pomocí je dílo vyjádřeno. Není-li dílo fixováno na hmotný podklad, pak dochází k tzv. efemérnímu odevzdání (to může proběhnout například ústně). Pokud není součinnost autora výslovně dohodnuta v licenční smlouvě, lze ji obvykle dovodit z jejího obsahu. V každém případě lze alespoň dovodit autorovu povinnost plnit svůj závazek řádně a včas. Pokud svůj závazek takto neplní, dostává se do prodlení jako dlužníka a nabyvatel licence má i právo od smlouvy odstoupit (viz § 517 odst. 1 ObčZ).

Současný autorský zákon již nepožaduje tolik obligatorních obsahových náležitostí a tím posiluje smluvní volnost a smluvní jistotu stran. Lze tedy říci, že úprava současného autorského zákona, co se týče obsahových náležitostí licenčních smluv, více vyhovuje principům soukromého práva a odstraňuje nadbytečná omezení úpravy předchozí.

4.3.2. Rozsah licence

Licenční smlouvou je poskytováno oprávnění k právu dílu užít, tedy licence. Rozsah v jakém bude licence poskytnuta závisí na dohodě smluvních stran. Licence tak může být poskytnuta ke všem způsobům užití díla, potom mluvíme o licenci neomezené. Často se však setkáme s případy licence omezené. V takovém případě je licence omezena jen na některé způsoby užití díla. Pokud již víme jakým způsobem můžeme dílo užít, bude nás zajímat rozsah tohoto užití. Ten může být opět buď neomezený nebo omezený. Úprava omezení licence je v ustanovení § 50 odst. 1 AZ vyjádřena takto: „*Licence může být omezena na jednotlivé způsoby užití díla; způsoby užití díla mohou být omezeny rozsahem, zejména co do množství, místa nebo času.“*

Pokud mluvíme o jednotlivých způsobech užití díla, je třeba si uvědomit, že každý ze způsobů užití díla (viz demonstrativní výčet § 12 odst. 4 AZ) je nezávislý na ostatních. Pro jednotlivé způsoby užití díla platí tzv. zásada autorskoprávní neodvislosti.[33] Proto může autor poskytnout licenci jak ke všem způsobům užití díla, tak i vzhledem k jejich neodvislosti jen k některým způsobům a vyloučit tak užití díla způsoby ostatními. Pokud chce tedy nabyvatel licence dílo užít určitým způsobem, musí mít vždy k danému užití oprávnění. Při rozhodování, ke kterým způsobům užití díla autor udělí licenci, se tedy uplatňuje zásada smluvní volnosti. Ta je ale v jednom případě omezena. A sice v případě udělení licence k užití díla způsobem, který v době uzavření smlouvy ještě není znám (§ 46 odst. 2 AZ). Licenci

[33] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 175.

k takovému užití autor poskytnout nemůže, neboť by se také jednalo o porušení soukromoprávní zásady, že není možné se vzdát práv, která mohou v budoucnu teprve vzniknout (viz § 574 odst. 2 ObčZ). Tento zákaz je potřeba si uvědomit především v případě, kdy v licenční smlouvě nejsou způsoby užití díla jednotlivě vymezeny, ale jsou formulovány obecně nebo jde o licenci neomezenou. Tímto zákazem je tak chráněn autor, neboť vývojem moderních technologií mohou v budoucnu vzniknout dosud neznámé způsoby užití díla, ze kterých by v případě vzdání se svých práv nemohl hospodářsky profitovat.

Vzhledem k tomu, že zákon neobsahuje taxativní výčet způsobů užití díla, může být spornou otázka, jaký způsob užití díla není v okamžiku uzavření smlouvy známý. Za neznámý způsob užití díla lze považovat takový, který není známý objektivně (tedy nestačí subjektivní neznalost některé ze smluvních stran) a stane se známým většinou, až je uskutečnitelný díky technologickému rozvoji. „Dle německé soudní praxe je třeba „známý způsob užití díla“ posuzovat zásadně nejen podle technologické uskutečnitelnosti takového užití, ale rovněž s ohledem na jeho hospodářský význam a využitelnost. Čas, ve kterém se způsob užití stane známým, však nemusí nutně být až okamžik skutečného dosažení hospodářské významnosti tohoto způsobu užití. Může jím být i okamžik, kdy vešly ve známost první konkrétní prognózy o možnosti dílo tímto způsobem využívat.“[34] Z toho vyplývá, že známost způsobu užití bude v případě sporu třeba posuzovat vždy podle konkrétního případu. Pokud by tedy strany chtěly těmto možným sporům předejít, je vhodné stanovit způsoby užití díla, které autor poskytuje, v licenční smlouvě výslovně.

Rozsah licence může být dále omezen množstevně, místně, časově nebo jiným realizovatelným kritériem.

Množstevně omezená licence stanoví nabyvateli, kolikrát může dílo stanoveným způsobem užít (např. má-li právo k rozmnožování díla, tak kolik rozmnoženin může zhotovit). Logicky lze toto omezení uplatnit jen u těch způsobů užití díla, kde lze spočítat jednotlivá užití díla. Pokud smlouva nebude takové ustanovení obsahovat a nevyplývá-li z jejího účelu jinak, užije se dispozitivní úprava zákona, která stanoví, že rozsah licence je omezen na množství, které je obvyklé u daného druhu díla a způsobu užití [§ 50 odst. 3 písm. c) AZ].

Licence omezená místně určuje, na kterém území lze licenci užít. Tímto územím bývá obvykle Česká republika, ale může to být například i kraj, obec či jiný stát. Podmínkou těchto omezení je ale jejich realizovatelnost. Pokud se smlouva nebude zabývat územním rozsahem

[34] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 489.

licence a nevyplývá-li z jejího účelu jinak, užije se ustanovení § 50 odst 3 písm. a) autorského zákona, které tímto územím dispozitivně určuje Českou republiku.

Časový rozsah licence stanoví, po jakou dobu může nabyvatel právo dílo užít vykonávat. Tato doba závisí na dohodě stran, její maximální délka je však omezena dobou trvání majetkových práv autora (viz § 27 AZ), po uplynutí této doby se totiž dílo stává volným (viz § 28 AZ). Nestanoví-li smlouva časový rozsah licence a nevyplývá-li z jejího účelu jinak, uplatní se opět dispozitivní ustanovení zákona, že je licence omezena na dobu obvyklou u daného druhu díla a způsobu užití, nikoli však na dobu delší než jeden rok. Tato doba počíná běžet buď od poskytnutí licence nebo je-li dílo odevzdáno až po poskytnutí licence od tohoto odevzdání, jak vyplývá z ustanovení § 50 odst. 3 písm b) AZ.

Tyto tři možnosti omezení rozsahu způsobu užití díla, které jsou stanoveny zákonem, nejsou, jak jsem již předeslal, jediné. „V souladu se zásadou smluvní svobody není vyloučeno ani jakékoli jiné omezení licence, které je technicky a hospodářsky odlišitelné (tzv. *věcný rozsah* omezení licence).“[35] Smluvní strany tedy mohou rozsah licence omezit i jiným hlediskem, toto omezení ale musí být proveditelné vzhledem k povaze díla a způsobu jeho užití. Jelikož věcné omezení rozsahu licence bude vycházet z konkrétní situace, neobsahuje pro tyto případy autorský zákon žádná dispozitivní ustanovení. Proto nebude-li smlouva tuto otázku upravovat a nebude-li vyplývat jinak z účelu smlouvy, bude licence v tomto případě neomezená.

Rozsah licence je dále negativně vymezen tím, že autor nemůže poskytnout licenci k majetkovým právům, která jsou povinně kolektivně spravovaná (viz § 96 AZ). Takové ujednání ve smlouvě by bylo neplatné. Pro výkon těchto práv jsou jejich nositelé ze zákona povinně zastoupeni kolektivním správcem. Rozsah licence, jak z její definice vyplývá, je rovněž omezen osobnostními právy autora, se kterými nelze disponovat licenční smlouvou.[36] Nabyvatel licence tedy nesmí dílo, jeho název nebo označení autora upravit či jinak měnit (§ 51 AZ). Tím by zasahoval do osobnostních práv na označení autorství (§ 11 odst. 2 AZ) a nedotknutelnost díla (§ 11 odst. 3 AZ). Zákon ale obsahuje i výjimku z tohoto zákazu, která je odůvodněna tím, aby nabyvatel mohl řádně hospodářsky svou licenci využívat. Nabyvatel tedy může zasáhnout do zmíněných osobnostních práv autora, je-li to dojednáno v licenční smlouvě, nebo jde-li o takovou úpravu nebo změnu díla, nebo jeho názvu, kde lze spravedlivě očekávat, že by k ní vzhledem k okolnostem užití autor svolil (§ 51 AZ). Jedná se o dispozitivní úpravu, která v podstatě omezuje osobnostní práva autora, ve prospěch

[35] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 520.
[36] Z povahy osobnostních práv vyplývá, že s nimi nejen nelze disponovat licenční smlouvou, ale že jsou nepřevoditelná vůbec. Autor se jich také nemůže vzdát a zanikají jeho smrtí (viz § 11 odst. 4 AZ).

nabyvatele licence. Autor se tomuto omezení svých osobnostních práv může bránit tím, že si předem vyhradí právo udělit svolení k těmto změnám díla nebo jeho názvu a nabyvatel o této výhradě bude vědět. Výše zmíněné platí i pro spojení díla s jiným dílem nebo pro zařazení díla do díla souborného.

Pro úplnost co se rozsahu licence týče, je třeba ještě doplnit dispozitivní ustanovení zákona, které stanoví, že licence k rozmnožování díla zahrnuje automaticky i licenci k rozšiřování těchto rozmnoženin, pokud není ve smlouvě dohodnuto jinak (§ 50 odst. 5 AZ). To souvisí s výkladem rozsahu licence podle účelu smlouvy, neboť rozmnoženiny bývají obvykle zhotovovány, aby pak mohly být rozšiřovány. Jde tu opět o ochranu hospodářských zájmů nabyvatele licence.

Další dispozitivní ustanovení zákona týkající se případu užití díla rozmnožováním stanoví, že rozmnožování v sobě zahrnuje oprávnění k pořízení rozmnoženin přímých i nepřímých, trvalých i dočasných, vcelku nebo zčásti, jakýmikoli prostředky a v jakékoli formě (§ 50 odst. 4 AZ). Závěr tohoto odstavce mluví o rozmnoženinách v elektronické formě ve spojení on-line a off-line. Zde je nepřesnost, která by pravděpodobně vyžadovala novelizaci, neboť toto nejsou způsoby pořizování rozmnoženiny díla, ale způsoby sdělování díla veřejnosti.[37] Ustanovení § 50 odst. 4 AZ se použije pokud není ve smlouvě domluveno něco jiného. Nebere se zde tedy ohled na účel smlouvy.

4.3.3. Výklad licenčních smluv

Pro výklad se použijí obecná občanskoprávní ustanovení o výkladu právních úkonů. To znamená, že se uplatní jazykový výklad a důležitá je také vůle stran (viz § 35 ObčZ). Kromě toho obsahuje autorský zákon zvláštní ustanovení, které říká jakým způsobem smlouvu vykládat, jde-li o rozsah licence. V případě, že způsoby užití a rozsah licence nejsou stanoveny výslovně v licenční smlouvě, vychází se při jejich určení z účelu smlouvy. „*Nestanoví-li smlouva, ke kterým jednotlivým způsobům užití díla nebo k jakému rozsahu užití se licence poskytuje, má se za to, že licence byla poskytnuta k takovým způsobům užití a v takovém rozsahu, jak to je nutné k dosažení účelu smlouvy.*“[38] Účel licenční smlouvy nemusí být ve smlouvě vždy výslovně vyjádřen, nicméně každá licenční smlouva nějaký účel má. Ten se pak musí případně dovodit z obsahu smlouvy. Tyto smlouvy jsou totiž smlouvami kauzálními, to znamená, že jejich vznikem je vždy sledován nějaký hospodářský cíl, k jehož naplnění je smlouva uzavřena. Může se stát, že rozsah licence není stanoven ve smlouvě a

[37] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 523.
[38] Ustanovení § 50 odst. 2 AZ.

nelze ho dovodit ani z účelu smlouvy. „V takovém případě podpůrně platí vyvratitelná legální domněnka omezeného rozsahu užití (§ 50 odst. 3). Konstruovaná je ve prospěch potenciálně hospodářsky slabšího poskytovatele licence.“[39] Obsah této legální domněnky jsem zmínil již výše u problematiky množstevního, územního a časového omezení licence.

4.3.4. Licence opravňující a zavazující

Tím že nabyvatel získá licenci, vzniká mu tím podle autorského zákona povinnost tuto licenci využít (licence zavazující). Tuto povinnost by si nabyvatel měl uvědomit zejména při sjednávání rozsahu licence, kdy se může stát, že rozsah licence bude sjednán tak široce, že nabyvatel nebude schopen dostát svým závazkům (např. sjednání licence s územním rozsahem pro celý svět). Nicméně toto ustanovení je pouze dispozitivní a tak se strany mohou ve smlouvě dohodnout, že nabyvatel nebude mít povinnost, ale pouze právo licenci využít (licence opravňující).

Zákonné ustanovení o zavazující licenci přetrvalo z dob předchozího zákona, kde ale bylo koncipováno jako kogentní (viz § 22 odst. 3 zákona č. 35/1965 Sb.). Jeho smyslem je ochrana slabší smluvní strany, tedy autora, který má obvykle zájem nejen na tom, aby dílo zpeněžil poskytnutím licence, ale i aby dílo bylo šířeno nebo jinak užíváno. Pokud nabyvatel zavazující licence svou povinnost poruší, má autor právo od smlouvy odstoupit, aniž by byl dotčen jeho nárok na odměnu (§ 53 odst. 7 AZ).

4.4. Odměna

4.4.1. Právní povaha odměny

Než se budu podrobněji zabývat autorskou odměnou, bylo by na úvod vhodné říci si něco o povaze tohoto práva. Na rozdíl od předchozí právní úpravy[40] není právo autora na odměnu koncipováno jako právo absolutní povahy, ale jako právo povahy relativní. To znamená, že toto právo autorovi nevzniká již vytvořením díla, ale až na základě uzavření licenční smlouvy a působí jen mezi smluvními stranami, které tuto smlouvu uzavřely (působí tedy inter partes, nikoli erga omnes). To má také význam, dojde-li k neoprávněnému užití díla. V takovém případě nemá autor právo na zaplacení autorské odměny, ale právo na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení.

[39] Telec, I. *Přehled práva duševního vlastnictví : lidskoprávní základy, licenční smlouva.* 2. upravené vydání. Brno : Doplněk, 2007. s. 136.
[40] Viz § 12 odst. 1 písm. c) zákona č. 35/1965 Sb.

Rozdílně je to u práva na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého (§ 24 AZ) a práva na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu (§ 25 AZ). V těchto případech jde o práva majetková, konkrétně jiná majetková práva a jako taková mají absolutní povahu a působí tak vůči všem.

4.4.2. Sjednání odměny

Licenční smlouva je koncipována v zásadě jako smlouva úplatná, jak vyplývá již z § 46 odst. 1 AZ. Strany si ve smlouvě musí dohodnout výši odměny nebo alespoň stanovit způsob jejího určení (§ 49 odst. 2 AZ). Pokud takto neučiní, smlouva je neplatná. Výjimkou z této povinnosti, aby smlouva obsahovala ustanovení o určení odměny je, když z jednání smluvních stran vyplývá jejich vůle uzavřít smlouvu úplatně i bez určení výše odměny. V takovém případě poskytne nabyvatel autorovi odměnu v takové výši, která je obvyklá v době uzavření smlouvy pro takový druh díla za smluvních podmínek obdobných obsahu této smlouvy [§ 49 odst. 2 písm. a) AZ]. Jedná se o ustanovení, které chrání autora jako slabší smluvní stranu, aby nebyl zkrácen na svém právu na odměnu. „Obvyklost licenční odměny je otázkou skutkovou, která může být předmětem znaleckého posouzení v občanském soudním řízení (§ 127 OSŘ).“[41] V praxi bude pro obě strany výhodnější, pokud si výši odměny nebo způsob jejího určení sjednají, než aby musely podstupovat spory o to, jaká výše odměny je obvyklá. Pokud strany ve smlouvě nesjednají výši odměny, ale stanoví způsob jejího určení, musí tento způsob být dostatečně určitý, jinak by smlouva byla neplatná. Co může být odměnou za poskytnutou licenci, není nijak omezeno a záleží tak na vůli stran, zda sjednají odměnu jako peněžitou nebo nepeněžitou.

V souvislosti s opuštěním pojetí autorské odměny jako práva absolutní povahy a posílením smluvní volnosti, existuje i možnost uzavřít licenční smlouvu jako smlouvu bezúplatnou. V takovém případě to strany musejí ve smlouvě výslovně sjednat. Autor již není nepřiměřeně omezován tím, že by nemohl poskytnout licenci bezúplatně, je ale stále ještě chráněn jako slabší smluvní strana a tak chce-li tak učinit, nemůže k tomu dojít konkludentním jednáním. Licenční smlouva tedy nemusí vždy být úplatná, ale musí vždy obsahovat ujednání o odměně (kromě výjimky viz výše).

Autorský zákon stanoví v § 49 odst. 7, co mají strany při sjednávání autorské odměny zohlednit: „*Při sjednání odměny se přihlédne k účelu licence a způsobu a okolnostem užití díla a k územnímu, časovému a množstevnímu rozsahu licence.*“ Lze říci, že se jedná o zásah

[41] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 513.

do smluvní svobody, protože strany mají povinnost při sjednávání odměny brát v potaz tato kritéria. Nicméně porušení této povinnosti neznamená neplatnost smlouvy, jde tedy o imperfektní normu.[42] Přijetí této úpravy původně sledovalo zakotvení povinnosti sjednávat odměnu tak, aby byla spravedlivá. Nicméně výsledný odstavec nic takového nestanoví a lze tedy říci, že jde o nadbytečné ustanovení.

Aby odměna autora odpovídala skutečnému hospodářskému využití díla, sjednává se obvykle jako výnosová, tedy v závislosti na výnosech z využití licence. V takovém případě je potřeba, aby autor měl přístup k potřebným informacím ke zjištění výše své odměny. Nabyvatel licence má tedy povinnost umožnit autorovi (nebo i jinému poskytovateli licence) přístup k účetní nebo jiné dokumentaci, aby ji autor mohl zkontrolovat a zjistit tak, jaká výše odměny mu skutečně náleží (§ 49 odst. 4 AZ). Nabyvatel je povinen autorovi takto vyúčtovat odměnu ve sjednaných obdobích, pokud si strany nic neujednají tak alespoň jednou ročně (§ 49 odst. 5 AZ). „Právo kontroly bude autor realizovat buď sám nebo prostřednictvím (v zastoupení) osoby k tomu odborně způsobilé (např. auditor, daňový poradce).“[43] Možnost nechat se zastoupit auditorem má velký význam, protože málokterý autor bude dostatečně odborně zdatný nato, aby se zorientoval v účetní dokumentaci nabyvatele sám. Takto se autor může dostat k citlivým informacím o nabyvateli. Proto zároveň zákon stanoví, že informace, které nabyvatel označí jako důvěrné, nesmí autor prozradit třetí osobě. Nesmí je použít ani sám pro své potřeby v rozporu s účelem, ke kterému mu byly poskytnuty. V případě porušení této povinnosti, bude autor odpovídat za škodu (viz § 420 a násl. ObčZ).

4.4.3. Právo na přiměřenou odměnu z pronájmu

Zvláštní úpravu obsahuje autorský zákon ohledně práva autora na přiměřenou odměnu z pronájmu originálu nebo rozmnoženiny díla zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam. Pokud autor poskytl licenci k takovému užití výrobci tohoto záznamu, vzniká mu právo na přiměřenou odměnu vůči pronajímateli těchto záznamů (viz § 49 odst. 3 AZ). Tato úprava vychází z práva komunitárního a je v souladu se směrnicí o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s právem autorským (2006/115/ES). Podstatou tohoto práva je, že pokud pronajímatel těchto záznamů nabude oprávnění je pronajímat od jejich výrobce, musí platit přiměřenou odměnu autorovi. Tato povinnost se tedy nevztahuje na výrobce, ledaže by sám

[42] Pouze teoreticky by nedodržením této povinnosti mohla vzniknout odpovědnost za škodu (viz Tůma, P. *Smluvní licence v autorském právu.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 49.)
[43] Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V. *Autorský zákon a předpisy souvisícející : komentář.* 2. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2005. s. 160.

byl i pronajímatelem. Jde o ustanovení kogentní, které nelze smluvně vyloučit. Právo pronajímat zvukové a zvukově obrazové záznamy není zákonnou licencí, nevzniká tedy ze zákona, ale až na základě smlouvy.

Toto právo je v České republice kolektivně spravované [§ 96 odst. 1 písm. b) AZ], což také umožňuje článek 5 zmiňované směrnice. To znamená, že výši odměny, která by měla být přiměřená (neboli podle směrnice spravedlivá), je třeba sjednat s kolektivním správcem, jiné ujednání by bylo neplatné.

Systematicky je toto právo nevhodně řazené mezi úpravu licenční smlouvy. Povahou je toto právo absolutní a mělo by být řazeno mezi jiná majetková práva (viz § 24, 25 AZ).

4.4.4. Právo na přiměřenou dodatečnou odměnu

Odměna autora, jak již bylo zmíněno, může být stanovena pevnou částkou nebo poměrně podle výnosů z využití licence. Při sjednání odměny pevnou částkou získává poskytovatel licence sice jistotu jakou odměnu obdrží, na druhé straně se ale může užití díla ukázat mnohem výnosnějším, než jak se mohlo zdát v době uzavření smlouvy. Řešení této situace tak, aby autor nebyl krácen na svém právu na odměnu, upravuje ustanovení § 49 odst. 6 AZ (tzv. bestsellerová doložka). To stanoví, že pokud odměna není určena v závislosti na výnosech z využití licence a je-li tak nízká, že je ve zřejmém nepoměru k zisku z využití licence, má autor právo na přiměřenou dodatečnou odměnu. Musí se také brát v úvahu význam díla pro dosažení takového zisku, to znamená v podstatě zásluha autora na dosaženém zisku, protože zisk z využití licence může být zvýšen činností nabyvatele licence, např. reklamní kampaní nebo jinými marketingovými kroky. V takovém případě se dosažený zisk nemusí odvíjet přímo od díla, ke kterému je licence poskytnuta a autor tak nemá nárok na dodatečnou odměnu.

Úprava tohoto práva je kogentní, což bylo zavedenou novelou č. 216/2006 Sb. Kogentnost tohoto ustanovení sleduje ochranu autora jako hospodářsky slabší smluvní strany, jehož postavení při sjednávání licenční smlouvy bylo v této otázce před přijetím novely nevýhodné. „Původní znění nacházelo svůj odraz především v audiovizi, kdy filmoví producenti a v neposlední řadě i televize, působící na teritoriu ČR, hromadně prosazovali a vylučovali ve smlouvách s autory toto právo na přiměřenou dodatečnou odměnu. Absurdní na této praxi bylo zejména to, že právě audiovizuální dílo se ze své podstaty přímo nabízí k opakované exploataci v budoucnu, a to, že producenti a televize odmítali garantovat

odměny právě v podobě podílových odměn z užití takového díla.“[44] Tato smluvní praxe tedy podle současné úpravy již není možná.

Autor může o vyplacení dodatečné odměny žádat vícekrát, pokaždé když se jeho odměna dostane do zřejmého nepoměru k zisku z využití licence. Takže i když mu již dodatečná odměna vyplacena byla, může znovu uplatnit právo na vyplacení dodatečné odměny, pokud i se započtením již vyplacené dodatečné odměny je jeho smluvní odměna stále v nepoměru k dosaženému zisku nabyvatelem licence. Jako vodítko pro určení přiměřenosti dodatečné odměny mohou posloužit kritéria uvedená v § 49 odst. 7 AZ.

4.5. Výhradní a nevýhradní licence

4.5.1. Licence výhradní

V souladu se zásadou smluvní volnosti ovládající smluvní autorské právo mají strany možnost dohodnout poskytnutí licence jako výhradní nebo nevýhradní. Záleží tedy na vůli stran, jak se rozhodnou. V některých případech je tato volnost omezena zákonem. Například zákon o svobodném přístupu k informacím (zákon č. 106/1999 Sb.) obsahuje v § 14a odst. 3 a 4 zvláštní úpravu týkající se výhradnosti a nevýhradnosti licencí s ohledem na právo na přístup k informacím.[45] Kogentní úpravu obsahuje autorský zákon ohledně kolektivních správců, kteří mohou poskytovat uživatelům pouze licence nevýhradní (§ 101 odst. 8).

Zákon dispozitivně stanoví, že pokud ze smlouvy nevyplývá jinak, je licence nevýhradní. Výhradnost licence tedy strany mohou sjednat ve smlouvě nebo ji lze dovodit z obsahu smlouvy i bez výslovného ustanovení. Odlišně je to upraveno až na jednu výjimku[46] u licenční smlouvy nakladatelské, kde je poskytnutá licence považována za výhradní, pokud není ve smlouvě sjednáno jinak (§ 56 odst. 2 AZ).

Podstatu výhradní licence shrnuje § 47 odst. 2 AZ: „*V případě výhradní licence autor nesmí poskytnout licenci třetí osobě a je povinen, není-li sjednáno jinak, se i sám zdržet výkonu práva užít dílo způsobem, ke kterému licenci udělil.“* Lze tedy rozlišit dva typy výhradních licencí:

[44] Srstka, J. K některým aspektům novely autorského zákona. *Knihovna plus* [online]. 2006, č. 1 [cit. 2010-11-05]. Dostupný z www: <http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus61/srstka.htm>. ISSN 1801-5948.
[45] V praxi však tato úprava nemá moc velký význam, protože přístup k těmto informacím je zajištěn pomocí zákonné licence v ustanovení § 34 písm. a) AZ. Viz Tůma, P. *Smluvní licence v autorském právu.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 37.
[46] Ta se týká rozmnožování a rozšiřování díla v periodické publikaci.

- první brání autorovi, aby poskytnul stejnou licenci třetí osobě a zároveň autor nesmí sám dílo užít způsobem k němuž poskytl licenci.
- Druhý typ výhradní licence autorovi zakazuje, aby poskytl stejnou licenci třetí osobě, ale sám autor není ve výkonu práva dílo užít nijak omezen.

Jak stanoví zákon, tak není-li ve smlouvě sjednáno jinak, má se za to, že autor poskytl první typ výhradní licence.

Získání kteréhokoli typu výhradní licence má velký význam v ochraně autorského práva. Nabyvatel licence totiž získá právo domáhat se nároků stanovených v § 41 AZ, pokud bylo jeho smluvně nabyté oprávnění porušeno nebo ohroženo. Je tedy aktivně legitimovaný k uplatnění těchto nároků. Naopak autorova možnost domáhat se většiny těchto nároků je po dobu trvání výhradní licenční smlouvy omezena.

Zvláštní situace může nastat, pokud je výhradní licence udělena k tzv. fiktivnímu dílu.[47] U těchto děl je možné, aby vznikla nezávisle na sobě dvě shodná díla. Může tak existovat více výhradních licencí k jednomu dílu, udělených od různých autorů. Pokud by více výhradních licencí k jednomu dílu a způsobu užití udělil jeden autor, muselo by se postupovat podle ustanovení § 47 odst. 5 AZ.[48]

Jak již bylo řečeno v kapitole o formálních náležitostech licenční smlouvy, výhradní licence musí být vždy udělena písemnou formou (§ 46 odst. 4 AZ).

4.5.2. Licence nevýhradní

Nesjednají-li strany ve smlouvě jinak, platí dispozitivní ustanovení, že je licence poskytnuta jako nevýhradní. Toto ustanovení, podobně jako i jiná týkající se úpravy licenční smlouvy, sleduje ochranu autora jako slabší smluvní strany. Autor tak není omezen v nakládání s licencí, jestliže tuto svou vůli nějakým způsobem neprojeví.

Nevýhradní licence nemusí být poskytnuta písemně, takže stačí domluví-li se tak strany ústně nebo ji lze postoupit i jen konkludentně. To neplatí při poskytnutí licence licenční smlouvou kolektivní a hromadnou, které musí mít vždy písemnou formu.

O této licenci stanoví § 47 odst. 3 AZ: „*V případě nevýhradní licence je autor nadále oprávněn k výkonu práva užít dílo způsobem, ke kterému licenci udělil, jakož i k poskytnutí licence třetím osobám.“* Výhodou oproti výhradní licenci tedy je, že autor není v možnosti

[47] Tato díla nemusí vyhovovat požadavku jedinečnosti, ale stačí u nich jsou-li pouze původní. Viz kapitola 2.2. o autorském díle.
[48] Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V. *Autorský zákon a předpisy související : komentář.* 2. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2005. s. 157.

nakládání s dílem nijak omezen a i sám může dílo užívat způsobem, ke kterému udělil oprávnění. Tato licence ale není tak výhodná pro nabyvatele, který nezískává takové možnosti jako v případě licence výhradní. To se zajisté většinou promítne do výše odměny autora.

K nevýhradním licencím Pavel Tůma přiřazuje ještě tzv. polovýhradní licence. „Nevýhradní licencí je dle zákonného vymezení rovněž tzv. *polovýhradní licence*, u které není poskytovatel licence oprávněn poskytnout shodnou licenci určitému, licenční smlouvou vymezenému okruhu osob.“[49] Tento typ licence sice zákon nevymezuje, ale jelikož ho ani nezakazuje, lze ze zásady smluvní svobody dovodit, že strany mohou uzavřít i takovouto licenci. Rozdíl oproti licenci výhradní, tedy spočívá v tom, že autor není omezen v právu poskytnout licenci vůči všem třetím osobám, nýbrž jen vůči určitým stanoveným osobám (mohlo by se například jednat o konkurenty nabyvatele licence). V takovém případě je třeba dát pozor, aby se poskytnutí takové licence nedostalo do rozporu s předpisy o ochraně hospodářské soutěže. Mezi polovýhradní licence je řazena i taková, kde autor není omezen v právu poskytnout licenci třetím osobám, ale sám dílo užít způsobem, k němuž poskytl licenci, nemůže.[50]

4.5.3. Střet licencí

V případě poskytnutí licence autorem více osobám, je třeba v některých případech si ujasnit otázku, jaký vliv mají na sebe tyto licence. Zejména zda prve poskytnutá licence, nějakým způsobem ovlivňuje platnost té pozdější.

Mohou nastat dvě situace, kdy se mohou „střetnout“ oprávnění poskytnutá licenční smlouvou. Buďto autor poskytne jako první licenci nevýhradní a následně jinému nabyvateli licenci výhradní, nebo druhou možností je, že autor poskytne jako první licenci výhradní a poté uzavře licenční smlouvu (ať již výhradní či nevýhradní) ke stejnému způsobu užití díla i s jinou osobou.

První situaci upravuje zákon takto: „*Nevýhradní licence získaná nabyvatelem před následným poskytnutím výhradní licence třetí osobě zůstává zachována, pokud není mezi autorem a nabyvatelem takové nevýhradní licence sjednáno jinak.*“[51] Výhradní licence tedy sama o sobě zpětně neruší nevýhradní licenci dříve poskytnutou. Takový účinek by nastal jedině, kdyby s ním projevil souhlas prvý nabyvatel. Tím vzniká riziko pro nabyvatele výhradní licence, že fakticky nebude jediným, kdo bude mít oprávnění k výkonu práva dílo

[49] Tůma, P. *Smluvní licence v autorském právu.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 38.
[50] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 499.
[51] Ustanovení § 47 odst. 4 AZ.

užít daným způsobem, neboť mohou existovat dříve poskytnuté nevýhradní licence, o kterých neví. V takovém případě lze doporučit, aby nabyvatel licence požadoval po poskytovateli licence ustanovení v licenční smlouvě o tom, že nebyla dříve licence nikomu jinému poskytnuta. Pokud by se toto ustanovení ukázalo jako nepravdivé, byla by smlouva relativně neplatná podle § 49a ObčZ.[52]

Pokud je jako první poskytnuta licence výhradní stanoví autorský zákon v ustanovení § 47 odst. 5: „*Smlouva, kterou autor poskytne třetí osobě licenci v době, kdy trvá výhradní licence nabyvatele k témuž způsobu užití, je neplatná, ledaže nabyvatel výhradní licence k uzavření takové smlouvy udělí písemný souhlas.*“ Pokud tedy autor poskytne nabyvateli výhradní licenci, nemůže po dobu jejího trvání, poskytnout licenci (ať výhradní či nevýhradní) ke stejnému způsobu užití díla jiné osobě. Tato smlouva by byla absolutně neplatná. V souladu se zásadou smluvní volnosti, ale existuje možnost, aby byla poskytnuta i další licence. K tomu je vyžadován souhlas prvého nabyvatele, který musí být dán v písemné formě. Udělením tohoto souhlasu, ale výhradnost jeho licence nezaniká, pouze je ještě umožněna existence licence jiné. Tato omezení se tedy týkají pouze stejného způsobu užití díla. I když tedy autor poskytne výhradní licenci, může poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užít jiným způsobem bez omezení.

Jelikož po poskytnutí výhradní licence je další smlouva bez udělení souhlasu neplatná, je důležité v případě poskytnutí více licencí určit, která smlouva byla uzavřena dříve. „Rozhodný je zde okamžik, kdy byla licence skutečně poskytnuta, tj. okamžik účinnosti projevu vůle o poskytnutí licence [tedy nikoli vždy okamžik uzavření (perfekce) licenční smlouvy].“[53]

4.6. Podlicence a postoupení licence

4.6.1. Podlicence

Na rozdíl od autorského díla, které není považováno za předmět občanskoprávních vztahů podle § 118 ObčZ a je tedy bráno jako res extra commercium, je pojetí licence (oprávnění k výkonu práva dílo užít) odlišné. Licence totiž je brána jako předmět

[52] Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V. *Autorský zákon a předpisy související : komentář.* 2. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2005. s. 157-158.
[53] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 500.

občanskoprávních vztahů podle § 118 ObčZ[54] a autorský zákon tedy umožňuje s ní určitým způsobem disponovat.

První takovou možností je, že nabyvatel licence může oprávnění tvořící součást licence zcela nebo částečně poskytnout třetí osobě, může jí tedy poskytnout podlicenci (§ 48 odst. 1 AZ). Tato možnost je ale omezena tím, že je vyžadován souhlas autora. Vychází se zde z kvazidualistického pojetí autorského práva a rozhodující tak není pouze majetková povaha licence, ale je brán i ohled na práva osobnostní. Jde tedy o to, aby autor nebyl zbaven možnosti rozhodovat o tom, kdo bude oprávněn užívat jeho dílo. Autor tedy může poskytnout nabyvateli licence souhlas s poskytnutím podlicence již při uzavírání licenční smlouvy, tedy předem aniž by většinou znal nabyvatele podlicence. To se také pravděpodobně ve většině případů promítne do autorské odměny. Může udělit souhlas s poskytnutím podlicence ale i v samostatné smlouvě, ta se již zpravidla bude týkat udělování podlicence konkrétní osobě. I tato samostatná smlouva bude obvykle úplatná. Pro smlouvu, kterou autor uděluje nabyvateli licence oprávnění k udělení podlicence, autorský zákon nevyžaduje písemnou formu a to ani pokud licenční smlouva musela mít písemnou formu, jelikož byla poskytována jako výhradní. Pokud by podlicence byla poskytnuta bez souhlasu autora, bylo by takovéto poskytnutí podlicence absolutně neplatné (viz § 39 ObčZ).

Další omezení se odvíjí od rozsahu licence, kterou nabyvatel získal. Nabyvatel licence (poskytovatel podlicence) může nabyvateli podlicence poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užít tvořící součást licence v celém rozsahu nebo jen částečně. Nikdy ale nemůže poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užít, ke kterému sám není na základě licence oprávněn (což vyplývá z obecné soukromoprávní zásady, že nikdo nemůže převést víc práv než sám má). Obdobně výhradní podlicenci může poskytnout jedině, pokud sám nabyl licenci výhradní.

Pro nabyvatele podlicence je stanovena dispozitivní povinnost podlicenci využít (§ 48 odst. 1 AZ). Tuto povinnost lze vyloučit smluvním ujednáním s poskytovatelem podlicence. V praxi dochází k případům, kdy nabyvatel licence plní svou povinnost licenci využít právě poskytnutím podlicence. Nicméně pokud by nabyvatel podlicence tuto povinnost nesplnil, odpovídá za její nesplnění autorovi nabyvatel licence.

Podlicence se poskytuje podtypem licenční smlouvy, a to sice podlicenční smlouvou (platí pro ni přiměřeně ustanovení o licenční smlouvě). Poskytovatel podlicence poskytuje nabyvateli podlicence oprávnění k výkonu práva dílo užít, aniž by zanikalo jeho oprávnění dílo užívat. Jde tedy stejně jako v případě poskytování licence o převod konstitutivní. Existují

[54] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 502

tedy vedle sebe autorské právo, oprávnění dílo užít nabyvatele licence a oprávnění dílo užít nabyvatele podlicence. To je také rozdíl oproti postoupení licence, kde jde o převod translativní. Nedochází zde tedy ke změně smluvních stran licenční smlouvy, nekonstituuje se žádný vztah mezi autorem a nabyvatelem podlicence, tomu vznikají práva a povinnosti výhradně vůči poskytovateli podlicence. Výjimkou je případ, kdy by došlo k zásahu do osobnostních práv autora, v takovém případě nabyvatel podlicence odpovídá za takové porušení autorovi.

4.6.2. Postoupení licence

Další možností upravenou v autorském zákoně jak disponovat s licencí je postoupení licence. Ustanovení § 48 odst. 2 AZ k tomu stanoví: „*Nabyvatel může licenci postoupit pouze s písemným souhlasem autora; o postoupení licence a o osobě postupníka je povinen autora informovat bez zbytečného odkladu.*“ Na rozdíl od podlicence, dochází v případě postoupení licence k translativnímu převodu. Dochází tedy ke změně v osobě nabyvatele, kdy se novým nabyvatelem licence namísto původního stává postupník. Není zde tedy konstituováno žádné nové oprávnění k právu dílo užít, ale je převáděno již existující právo (licence). Což je umožněno pojetím licence jako předmětu občanskoprávních vztahů. Při postoupení licence bude v praxi pravděpodobně často docházet i k převzetí dluhů a postoupení pohledávek z licenční smlouvy.[55] Tím se zajistí přechod všech práv a povinností z licenční smlouvy na nového nabyvatele licence.

Aby nabyvatel (tedy postupitel) mohl licenci postoupit, musí k tomu mít souhlas autora. „Jedná se o právně dogmatický projev zásady osobní vázanosti licence.“[56] Tedy podobně jako v případě poskytnutí podlicence je třeba dbát osobnostního základu autorského díla. Tento souhlas musí být vždy dán v písemné formě. To znamená, že i kdyby šlo o nevýhradní licenční smlouvu, která byla uzavřená ústně, musí k postoupení takto nabyté licence postupitel získat písemný souhlas autora. Autor většinou svůj souhlas udělí již v licenční smlouvě, nebo může být dán i později ve smlouvě samostatné. Pokud by licence byla postoupena bez souhlasu autora, jednalo by se o absolutně neplatný právní úkon (viz § 39 ObčZ).

[55] Viz Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 504. Shodně viz Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V. *Autorský zákon a předpisy související : komentář.* 2. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2005. s. 158.
[56] Telec, I. *Přehled práva duševního vlastnictví : lidskoprávní základy, licenční smlouva.* 2. upravené vydání. Brno : Doplněk, 2007. s. 147.

Nabyvatel, který licenci postupuje, má zákonem stanovenou povinnost informovat autora o postoupení licence a o tom kdo je postupníkem. Tuto povinnost má, i když mu autor dal předchozí souhlas k postoupení licence např. v licenční smlouvě. „Eventuální sankce za nedodržení této povinnosti je však třeba sjednat.“[57] To znamená, že nedodržení této informační povinnosti neznamená neplatnost postoupení licence.

4.6.3. Přechod licence při prodeji podniku

Výjimkou, kdy postupitel nemusí po autorovi požadovat souhlas s postoupením licence, je, dochází-li k přechodu licence v rámci prodeje podniku. „*Při prodeji podniku či jeho části, která tvoří jeho samostatnou organizační složku, se k přechodu licence souhlas autora nevyžaduje, není-li sjednáno jinak.*“[58] Zákonodárce zde upřednostnil jednotu podniku, před právem autora rozhodovat komu poskytne licenci. Jedná se však o dispozitivní ustanovení a zůstává možnost, aby se strany domluvily odlišně.

Z této úpravy lze analogicky dovozovat i výjimku, kdy nabyvatel licence nepotřebuje souhlas autora k poskytnutí podlicence. Jedná se o případ nájmu podniku. „V případě nájmu podniku tedy dispozitivně platí možnost poskytnutí podlicence na základě licence, která je součástí podniku, bez souhlasu autora, a to nejvýše na dobu trvání nájmu podniku.“[59] Opět je zde tedy upřednostňována jednota podniku při nakládání s ním, přičemž je možno i v tomto případě smluvně sjednat jinak.

4.6.4. Podlicenční smlouva

Tato smlouva je podtypem licenční smlouvy. Ustanovení § 57 AZ stanoví, že se na ni obdobně užijí ustanovení vztahující se na licenční smlouvu. Podlicenční smlouvou poskytuje nabyvatel licence podlicenci třetí osobě. K tomu ovšem potřebuje souhlas autora, který nemusí být dán písemně.

Při uzavírání podlicenční smlouvy, je její obsah omezen obsahem licenční smlouvy. Nabyvatel licence může třetí osobě poskytnout jen ta oprávnění, která byla obsahem jeho licence. Nemůže tedy převést práva, která nemá. Stejně tak může být obsah podlicence omezen souhlasem autora, který nemusí souhlasit s poskytnutím celého oprávnění z licenční smlouvy, ale může dát svolení jen částečné.

---

[57] Chaloupková, H., Holý, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související : komentář.* 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 79.
[58] Ustanovení § 48 odst. 3 AZ.
[59] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 504.

Podobně je tomu, pokud má být podlicenční smlouva uzavřena jako výhradní. To lze pouze v případě, že i licenční smlouva byla uzavřena jako výhradní.

4.7. Zánik licenční smlouvy

4.7.1. Obecně

K zániku licenční smlouvy může dojít jak na základě obecných důvodů zániku závazkových právních vztahů (viz § 559 ObčZ a následující), tak ve zvláštních případech stanovených autorským zákonem.

Licenční smlouva je uzavírána na dobu určitou.[60] Takže k jejímu zániku dojde uplynutím doby, na kterou byla sjednána. To je dáno tím, že licenční smlouvou se disponuje s oprávněním k výkonu majetkových autorských práv, jejichž doba trvání je stanovena po dobu života autora a 70 let po jeho smrti (viz § 27 AZ). Tato doba tedy vymezuje maximální délku trvání licenční smlouvy, protože potom se dílo stává volným a každý ho může volně užít.

Vzhledem k trvání smlouvy po dobu určitou, nelze použít ustanovení o výpovědi smlouvy podle § 582 odst. 1 ObčZ, protože to se vztahuje jen na smlouvy uzavřené na dobu neurčitou. Nicméně je možné, aby si strany možnost výpovědi smlouvy upravily dohodou.

Na trvání licenční smlouvy může mít vliv i změna subjektů licenční smlouvy. Touto otázkou v případě smrti či zániku subjektu se autorský zákon zabývá v ustanovení § 55: „*Smrtí fyzické osoby nebo zánikem právnické osoby, které byla udělena licence, přechází práva a povinnosti z licenční smlouvy na jejího právního nástupce. Licenční smlouva může takový přechod práv a povinností na právního nástupce vyloučit.*“ Novelizací autorského zákona[61] přestalo být rozlišováno mezi fyzickou a právnickou osobou v otázce právního nástupnictví a došlo tedy ke sjednocení úpravy. V případě smrti fyzické osoby přechází práva a povinnosti z licenční smlouvy na jejího dědice, v případě zániku právnické osoby na jejího právního nástupce. Jde však o dispozitivní ustanovení, jež lze smluvně vyloučit. Při přechodu těchto práv a povinností se vychází z jejich majetkové povahy. Autor může chránit svá osobnostní práva k dílu smluvním ujednáním podle poslední věty § 55 AZ.

[60] Doba trvání licenční smlouvy je omezena dobou trvání majetkových práv. Přesto, že nemůžeme (s ohledem na trvání majetkových práv po dobu života autora a 70 let po jeho smrti) přesně určit, kdy licenční smlouva skončí, víme, že skončit musí a proto se jedná o smlouvu na dobu určitou. Podrobněji k problematice určení, zda je smlouva uzavřena na dobu určitou či neurčitou viz Tůma, P. *Smluvní licence v autorském právu.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 57.

[61] Zákonem č. 216/2006 Sb.

Jde o zvláštní úpravu, která se týká nabyvatele licence a proto vylučuje užití ustanovení § 579 ObčZ. Nicméně na poskytovatele licence se tato zvláštní úprava nevztahuje a proto se v jeho případě zmiňované ustanovení občanského zákoníku užije. „Smrtí autora (popř. jiného poskytovatele licence) licenční smlouva zásadně nezaniká, leč v případě, kdy plnění bylo omezeno pouze na osobu poskytovatele licence (tj. např. licenční smlouva k dílu dosud nevytvořenému).“[62]

4.7.2. Odstoupení od smlouvy pro nečinnost nabyvatele

Zánik licenční smlouvy může nastat také jednostranným odstoupením od smlouvy. Autorský zákon obsahuje zvláštní úpravu dvou případů, kdy má autor právo od smlouvy odstoupit.

Prvním případem je, že autor poskytl výhradní licenci, kterou nabyvatel nevyužívá nebo ji využívá nedostatečně.[63] Aby autor mohl od smlouvy skutečně odstoupit, je třeba, aby byly splněny ještě další podmínky:

- nevyužíváním licence byly značně nepříznivě dotčeny jeho zájmy (tuto otázku bude třeba posuzovat vždy s ohledem na konkrétní případ),
- nevyužívání licence není způsobeno okolnostmi převážně spočívajícími na straně autora (tím je znemožněno, aby autor záměrně bránil nabyvateli ve využití licence s cílem odstoupit pro tento důvod od smlouvy).

Toto ustanovení se týká výhradní licence zavazující i opravňující. V případě zavazující licence a nečinnosti nabyvatele má autor navíc možnost odstoupit od smlouvy i podle § 517 ObčZ, tedy pro prodlení dlužníka.

Úpravou možnosti odstoupení od smlouvy pro nečinnost nabyvatele je chráněno právo autora, aby dílo bylo skutečně využíváno. „Cílem ustanovení je zabránit spekulativnímu získání výhradní (zejména opravňující) licence za účelem zabránit autorovi, jakož i všem ostatním osobám, v užití díla, tj. pouze za účelem získání zdržovací povinnosti autora dílo užít a udělit licenci; nabyvatel tedy nehodlá licenci fakticky využít.“[64] Je zde tak poskytována ochrana autorovi jako slabší smluvní straně. Proto je také toto ustanovení kogentní a nelze jeho užití vyloučit odchylným smluvním ujednáním.

---

[62] Tůma, P. *Smluvní licence v autorském právu.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 58.
[63] Ustanovení § 53 odst. 1 AZ.
[64] Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V. *Autorský zákon a předpisy související : komentář.* 2. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2005. s. 165.

Předtím než autor může ze zmíněných důvodů od smlouvy odstoupit, musí splnit ještě jednu podmínku. Musí nabyvatele vyzvat, aby v přiměřené lhůtě od dojití výzvy licenci dostatečně využil. Pokud tak nabyvatel neučiní ani přes tuto výzvu, je autor oprávněn po uplynutí lhůty od smlouvy odstoupit za předpokladu, že nabyvatele na tuto možnost ve výzvě upozornil (§ 53 odst. 2 AZ). Pro výzvu nepožaduje autorský zákon písemnou formu, nicméně ji lze pro závažnost tohoto právního úkonu doporučit. Nedodržení náležitostí odstoupení má za následek absolutní neplatnost právního úkonu.

Autor nemusí nabyvatele vyzývat a může rovnou od smlouvy odstoupit, jestliže využití nabyvatelem není možné nebo jestli nabyvatel prohlásí, že licenci nevyužije. V případě nemožnosti využití se tato úprava vztahuje jen na licenci opravňující, pokud by se jednalo o licenci zavazující, znamenala by nemožnost využití licence zánik licenční smlouvy ze zákona pro nemožnost plnění nabyvatele (viz § 575 ObčZ).[65]

Ustanovení § 53 odst. 3 AZ dispozitivně stanoví, že autor nemůže odstoupit od smlouvy nebo učinit výše zmíněnou výzvu nabyvateli licence před uplynutím dvou let[66] od poskytnutí licence (respektive odevzdání díla). Tuto lhůtu si však strany mohou sjednat odlišnou.

Samotné odstoupení od smlouvy musí autor učinit v písemné formě. To lze dovozovat z toho, že se tento úkon týká výhradní licenční smlouvy, která vždy musí mít písemnou formu (viz § 40 odst. 2 ObčZ). „*Smlouva se ruší dnem doručení odstoupení nabyvateli.*“[67] To je rozdíl oproti obecné úpravě v občanském zákoníku, kde se v zásadě odstoupením od smlouvy smlouva od počátku ruší (viz § 48 odst. 2 ObčZ).

Dále autorský zákon upravuje následky odstoupení od smlouvy pro nečinnost nabyvatele. Konkrétně náhradu škody (§ 53 odst. 5 AZ) a povinnost vrátit odměnu (§ 53 odst. 6 AZ), potažmo zachování nároku na odměnu (§ 53 odst. 7 AZ).

Jestliže odstoupením autora od smlouvy vznikne nabyvateli škoda, je autor povinen mu ji nahradit. Musí k tomu ale existovat okolnosti zvláštního zřetele hodné. Protože se v úvahu berou zejména důvody, pro které nabyvatel licenci dostatečně nevyužil, nebude v praxi moc časté, aby autor musel nabyvateli tuto škodu hradit. Nevyužití licence totiž zpravidla bude způsobeno převážně okolnostmi na straně nabyvatele.

U otázky povinnosti autora po odstoupení od licenční smlouvy vrátit odměnu rozlišuje autorský zákon, zda byla licence sjednána jako opravňující či jako zavazující. Byla-li licence

[65] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 530.
[66] V případě příspěvků do periodického tisku s denní periodicitou je tato lhůta tři měsíce a u ostatního periodického tisku jeden rok. I tyto lhůty lze sjednat odlišně.
[67] Ustanovení § 53 odst. 4 AZ.

sjednána jako opravňující má autor povinnost vrátit nabyvateli odměnu, kterou od něj přijal. V případě, že licence byla částečně využita (ale přesto nedostatečně), vrátí autor jen poměrnou část odměny s ohledem na uskutečněné využití.

Byla-li licence sjednána jako zavazující, autorův nárok na odměnu zůstává nedotčen. Pokud byla odměna sjednána jako výnosová, určí se její výše podle předpokládaných výnosů nabyvatele, kterých by dosáhl, kdyby licenci dostatečně využil.

4.7.3. Odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení autora

Druhým zvláštním případem, který upravuje autorský zákon, kdy může autor odstoupit od smlouvy je, pokud jeho dílo již neodpovídá jeho přesvědčení.[68] Musí být přitom kumulativně splněny dvě podmínky, a to sice:

- jde o dílo, které dosud nebylo zveřejněné,
- zveřejněním díla by byly značně nepříznivě dotčeny oprávněné osobní zájmy autora.[69]

Toto právo nelze uplatnit u všech autorských děl, ale jen u těch, u kterých je povahově možné, aby autor změnil přesvědčení. Tak například jsou výslovně vyloučeny počítačové programy (viz § 66 odst. 7 AZ). Jak již bylo řečeno, díla navíc musí být nezveřejněná. Jakmile dojde ke zveřejnění díla (viz § 4 odst. 1 AZ), autorovi toto právo zaniká.

Zda zájmy autora byly značně nepříznivě dotčeny, bude nutné posuzovat vždy s ohledem na konkrétní případ. Nicméně vždy se bude jednat o zájmy osobní a ne zájmy majetkové. „V úvahu přichází zpravidla újma dobré pověsti, dobrému jménu či cti autora (srov. čl. 10 LPS, § 11 ObčZ), a to jak ve sféře občanské, tak i profesní, umělecké, stavovské apod.“[70]

Jde o právo pevně spjaté s osobou autora a proto nepřechází na dědice. Ustanovení, která se ho týkají, jsou kogentní a nelze je smluvně vyloučit. Samotné odstoupení od smlouvy musí autor provést v písemné formě. Licenční smlouva se pak ruší dnem doručení tohoto odstoupení nabyvateli, tedy ex nunc (srov. § 48 odst. 2 ObčZ).

Odstoupí-li autor od smlouvy pro změnu svého přesvědčení, má povinnost nahradit nabyvateli škodu, která mu tímto odstoupením vznikla (§ 54 odst. 2 AZ). Na rozdíl od

[68] Dřívější zákon (zákon č. 35/1965 Sb.) toto právo výslovně neupravoval, bylo dovozováno výkladem z osobnostní povahy autorského práva.
[69] Viz § 54 odst. 1 AZ.
[70] Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 534.

odstoupení od smlouvy pro nečinnost nabyvatele, se zde neposuzují žádné důvody a autor má tuto povinnost vždy.

Další povinnost stanoví zákon autorovi v případě, že by po odstoupení od smlouvy chtěl dílo znovu užít. „*Projeví-li autor po odstoupení od smlouvy podle odstavce 1 opětovný zájem o užití díla, je povinen přednostně nabídnout licenci nabyvateli, a to za podmínek srovnatelných s podmínkami původně sjednanými.*“[71] Tímto je zabráněno spekulativnímu odstoupení od smlouvy. Autor tedy nemůže takto odstoupit od smlouvy, s úmyslem poskytnout licenci jinému nabyvateli, protože původní nabyvatel má přednostní právo na uzavření licenční smlouvy, navíc za srovnatelných podmínek jako byly původní.

Poslední ustanovení týkající se odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení autora (§ 54 odst. 4 AZ) odkazuje na úpravu § 53 odst. 7 AZ, který se použije obdobně.

4.8. Creative Commons

4.8.1. Úvodem

Creative Commons (dále jen CC) je americká nezisková organizace se sídlem v San Francisku, založená v roce 2001. Název této organizace by se dal do českého jazyka volně přeložit jako „tvůrčí společenství“. Tato organizace se vzhledem ke svému vzniku na území Spojených států amerických vymezuje vůči tradičnímu angloamerickému systému copyrightu. Proti označení copyrightu © staví svůj symbol a sice dvě „c“ v kroužku. Místo tradičního All rights reserved (všechna práva vyhrazena) je jejich sloganem Some rights reserved (některá práva vyhrazena).

Cílem Creative Commons je usnadnit užití autorských děl nejširší veřejností, aniž by při takovém užití docházelo k porušování autorskoprávních předpisů. Těchto cílů se snaží dosáhnout poskytnutím sady předem definovaných licencí, které jsou volně dostupné. Licence Creative Commons se uplatňují především na Internetu, také díky tomu se s nimi oficiálně můžeme setkat již v 53 státech. Jelikož první řada licencí vydaná v roce 2002 vycházela z právního řádu USA, bylo nutno provést určité úpravy, aby licence byly v souladu s právními řády ostatních zemí. Dále se budu zabývat úpravou licencí Creative Commons pro Českou republiku (verze Creative Commons 3.0 Česká republika).

4.8.2. Principy fungování

[71] Ustanovení § 54 odst. 3 AZ.

Za základní stavební kámen licencí CC lze považovat tzv. licenční prvky. Licenční prvky vyjadřují, jak může nabyvatel licence s dílem nakládat. Každý licenční prvek má pro své znázornění vlastní grafický symbol nebo označení pomocí písmen. To má výhodu v tom, že prvky jsou tak snadno mezinárodně srozumitelné. Pro přehlednost uvádím jednotlivé licenční prvky včetně stručného popisu v následující tabulce (Tabulka č. 1):

Tabulka č. 1: licenční prvky[72]

Symbol	Zkratka	Licenční prvek	Popis
		Právo dílo šířit (Share)	Dílo je možno rozmnožovat, rozšiřovat, vystavovat a sdělovat veřejnosti.
		Právo dílo upravovat (Remix)	Dílo je možno upravovat a pozměňovat.
	BY	Uveďte autora (Attribution)	Při šíření díla je nutné uvést údaje o autorovi a dílu způsobem, který stanovil autor.
	SA	Zachovejte licenci (Share Alike)	Pokud je licencované dílo upraveno, je povinnost zveřejnit výsledek práce pod stejnou licencí.
	NC	Neužívejte dílo komerčně (Non-Commercial)	Dílo lze využívat pouze pro nekomerční účely.
	ND	Nezasahujte do díla (No Derivative Works)	Je zakázáno dílo jakkoli upravovat.

Právo dílo šířit a právo dílo upravovat jsou oprávnění nabyvatele, zatímco ostatní licenční prvky jsou nabyvatelovou povinností v případě užití díla. Kombinací jednotlivých licenčních prvků jsou pak vytvářeny samotné licence CC.

Umožnit šíření díla je cílem CC, proto je právo dílo šířit obsahem každé licence. Právo dílo upravovat se taktéž předpokládá, lze ho však vyloučit opačným licenčním prvkem „Nezasahujte do díla“. V praxi se užívá šest licencí CC, které jsou seřazeny v této tabulce (Tabulka č. 2):

Tabulka č. 2: typy CC licencí[73]

[72] *Creative Commons* [online]. 2010 [cit. 2010-11-11]. Dostupné z www: <http://www.creativecommons.cz/zakladni-informace-o-cc/licencni-prvky/>.
[73] Gruber, L. *Creative Commons* [online]. 2010 [cit. 2010-11-11]. Dostupné z www: <http://www.creativecommons.cz/zakladni-informace-o-cc/typy-cc-licenci/>.

Označení licence	Licenční prvky					Název licence
BY						Uveďte autora
BY-SA						Uveďte autora – Zachovejte licenci
BY-ND						Uveďte autora – Nezasahujte do díla
BY-NC						Uveďte autora – Nevyužívejte komerčně
BY-NC-SA						Uveďte autora – Nevyužívejte komerčně – Zachovejte licenci
BY-NC-ND						Uveďte autora – Nevyužívejte komerčně – Nezasahujte do díla

Každá licence CC kromě zmiňovaného práva dílo šířit obsahuje povinnost náležitě uvést autora. Licenční prvek na zachování licence v případě upravení díla se logicky vylučuje se zákazem dílo upravovat a proto se nikdy nevyskytují spolu.

4.8.3. Creative Commons v právním řádu České republiky

Z hlediska smluvního autorského práva fungují licence CC takto. V okamžiku kdy autor vytvoří autorské dílo, může se rozhodnout ho šířit za použití licencí CC. V takovém případě si vybere jeden z výše zmiňovaných typů licencí a umístí na své dílo označení licence (často bývá včetně grafických symbolů), kterou zvolil a znění smluvních podmínek, případně odkaz na ně. Tímto autor podává veřejný návrh na uzavření licenční smlouvy ve smyslu ustanovení § 46 odst. 5 AZ. Autor tedy umístěním označení licence na své dílo projevuje vůli na uzavření licenční smlouvy vůči neurčitému okruhu osob. Jelikož k užívání licencí CC dochází především v prostředí Internetu, projevuje se zde výhoda novelizace autorského zákona,[74] která umožnila podávat takovéto návrhy. Vzhledem k velkému počtu uživatelů Internetu a tedy potencionálních nabyvatelů licence, by nebylo možné, aby autor podával návrhy konkrétním osobám. Nabyvatelé pak mohou vyjádřit souhlas s tímto návrhem, aniž by o tom museli autora vyrozumět, tím, že dílo užijí v souladu se stanovenými podmínkami. Což umožňuje ustanovení § 46 odst. 6 AZ, taktéž přidané již zmiňovanou novelou.

Takovéto uzavírání licenčních smluv je praktickým příkladem toho, jak bylo umožněno snazší šíření díla, což by před touto novelou nebylo možné. Výhodou pro autora

[74] Zákonem č. 216/2006 Sb.

tedy je, že může snadno šířit svoje dílo, přitom za podmínek, které si sám zvolí. Vzhledem ke známosti a srozumitelnosti těchto licencí pak lze předpokládat i dodržování jejich podmínek ze strany nabyvatelů.

Uzavřením licenční smlouvy získává nabyvatel oprávnění dílo užít ve smlouvě stanovenými způsoby. Přičemž jednotlivými typy licenčních smluv vždy nabývá trochu jiná práva a vznikají mu různé povinnosti (viz Tabulka č. 2).

Co lze považovat za společné je, že licence je množstevně, místně a časově neomezená. Licence je poskytována bezúplatně, což je v souladu s ustanovením § 49 odst. 2 písm. b) AZ ve smlouvě výslovně ujednáno a jde o opravňující licenci, takže nabyvatel nemá povinnost ji využít. Licence jsou dále nevýhradní, což odpovídá jejich smyslu dosáhnout co největší volnosti při šíření díla.

Všechny licence CC až na dvě umožňují nabyvateli dílo měnit a jinak upravovat. V americkém právním řádu, ve kterém tyto licence vznikly, toto nebyl problém, jelikož systém copyrightu nezohledňuje osobnostní práva autora a akcentuje majetkový význam autorského díla. Nicméně vzhledem k šíření děl opatřených těmito licencemi i do jiných zemí a při adaptaci těchto licenčních smluv na náš právní řád, může být toto ustanovení vnímáno jako problematické. Je tomu tak proto, že Česká republika (a i jiné státy) vychází z kontinentální tradice autorského práva, kde je kladen důraz na osobnostní povahu autorského díla. Právo dílo upravovat či měnit je jako právo autora na nedotknutelnost díla řazeno právě mezi práva osobnostní (viz § 11 odst. 3 AZ) a proto se jich autor nemůže vzdát, ani je nemůže na nikoho smlouvou převést (§ 11 odst. 4 AZ).

Budeme-li však vycházet z ustanovení § 51 AZ pak lze smluvně sjednat možnost, aby nabyvatel dílo upravoval či jinak měnil, popřípadě dílo spojoval s jiným či ho zařazoval do souborného díla. Výslovné ustanovení toto umožňující také zmiňované čtyři typy licencí CC obsahují. To ale neznamená, že by nabyvatel mohl takto s dílem nakládat dle libosti. Stále platí kogentní úprava autorského zákona, která chrání autora před některými nevhodnými zásahy do jeho díla. Autor tak má především právo, aby dílo nebylo užíváno způsobem, který by snižoval jeho hodnotu (§ 11 odst. 3 AZ). Pokud by se tak stalo, má právo se domáhat ochrany dle § 40 AZ a následujících.

Licence CC jsou poskytovány jako časově neomezené (tedy trvají po dobu života autora a 70 let po jeho smrti, viz § 27 AZ), proto by si měl autor díla dobře rozmyslet, zda vůbec a za jakých podmínek chce své dílo prostřednictvím těchto licencí šířit. Licenční smlouva tedy zanikne uplynutím doby (vypršením majetkových práv k dílu, kdy se dílo stává dílem volným) nebo okamžikem, kdy nabyvatel poruší licenční ujednání. Výpověď dle

§ 582 ObčZ zde nepřichází v úvahu (jak bylo vyloženo výše) a stejně tak není možné uplatnit zvláštní případy odstoupení autora podle § 53, 54 AZ.

5. Závěr

Z povahy práv autora (jejich nezcizitelnosti) vyplývá zvláštní soukromoprávní úprava pro nakládání s autorským dílem. V této práci jsem chtěl především rozebrat podmínky pro poskytnutí oprávnění k výkonu práva díla užít licenční smlouvou tak, jak jsou upraveny v našem autorském zákoně.

Oproti předchozímu autorskému zákonu (zákon č. 35/1965 Sb.) nejsou rozlišovány jednotlivé smluvní typy podle způsobu užití díla, ale je upraven jeden smluvní typ pro nakládání s dílem, tedy licenční smlouva. Dochází tak ke sjednocení terminologie s úpravou práv průmyslového vlastnictví. V budoucnu by pak mělo dojít ke sjednocení úpravy licenční smlouvy, jak pro předměty chráněné autorským zákonem, tak pro předměty průmyslového vlastnictví v novém občanském zákoníku, což lze považovat za vhodný krok.

Především je ale současná úprava licenčních smluv vystavena na zásadě smluvní volnosti. Je tak posílena svobodná vůle stran a v zákoně již není tolik kogentních ustanovení, která by nepřiměřeně omezovala smluvní strany. Autor je sice stále chráněn jako hospodářsky slabší smluvní strana, ale většinou má možnost dohodou upravit podmínky odlišně od autorského zákona. Dále je upuštěno od mnoha povinných formálních a obsahových náležitostí licenční smlouvy.

Celkově lze říci, že tyto změny odpovídají tomu, jak by měla vypadat moderní úprava poskytování licencí. Jsou odstraněny zbytečné překážky a je tak usnadněn proces uzavírání licenčních smluv.

Za velký přínos novely autorského zákona č. 216/2006 Sb. považuji speciální úpravu pro podávání a přijetí návrhů na uzavření licenční smlouvy. Tato úprava podle mého názoru plně odpovídá požadavkům současné informační společnosti. Využíváním moderních informačních technologií, zejména Internetu může autor potenciálně uzavřít licenční smlouvu s velkým množstvím subjektů. Nebýt ustanovení § 46 odst. 5, 6 AZ nebylo by takové uzavírání smluv prakticky realizovatelné. To by vedlo k omezení možnosti šířit díla autora a prospěch by z toho neměl ani autor ani uživatelé.

Kromě toho tato úprava umožnila aplikovat projekt Creative Commons na náš právní řád. Tento projekt by mohl vést ke zvýšení právního povědomí v prostředí Internetu, stejně tak jako ke stejnému výsledku zajisté přispívá moderní úprava licenčních smluv, která nejde proti oprávněným zájmům autora ani uživatelů děl.

Seznam použitých zkratek

AZ	zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)
LZPS	zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
TRIPS	Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, příloha Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (sdělení č. 191/1995 Sb.)
WCT	Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (sdělení č. 33/2002 Sb. m. s.)
WIPO	Světová organizace duševního vlastnictví
WPPT	Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (sdělení č. 48/2002 Sb. m s.)

Použitá literatura

Čermák, J., *Internet a autorské právo.* 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2003.

Dobřichovský, T. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a aktivit WIPO.* Praha : Linde Praha a.s., 2004.

Důvodová zpráva k zákonu č. 121/200 Sb., autorskému zákonu.

Holcová, I. Subsidiarita občanského zákoníku a obchodního zákoníku coby obecných právních předpisů v souvislosti s tvorbou autorského díla a jeho využitím. In Kříž, J., a kol. *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*. Praha : Karolinum, 2009.

Chaloupková, H., Holý, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související : komentář.* 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007.

Knap, K. *Smluvní vztahy v právu autorském.* Praha : Orbis, 1967.

Knap, K., Opltová, M., Kříž, J., Růžička, M. *Práva k nehmotným statkům.* Praha : Codex, 1994.

Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V. *Autorský zákon a předpisy související : komentář.* 2. aktualizované vydání. Praha : Linde Praha a.s., 2005.

Švestka, J., Dvořák, J. a kolektiv. *Občanské právo hmotné, svazek III.* 5. jubilejní aktualizované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2009.

Telec, I. *Přehled práva duševního vlastnictví : lidskoprávní základy, licenční smlouva.* 2. upravené vydání. Brno : Doplněk, 2007.

Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon : komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007.

Telec, I., Tůma, P. *Přehled práva duševního vlastnictví : česká právní ochrana.* Brno : Doplněk, 2006.

Tůma, P. *Smluvní licence v autorském právu.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007.

Internetové zdroje

http://www.creativecommons.cz

http://www.creativecommons.org

http://eur-lex.europa.eu

http://www.nkp.cz

http://obcanskyzakonik.justice.cz

http://www.wikipedia.org

Summary

Property rights and the licensing agreement

Nowadays copyright is more important than it ever used to be. Cause of this importance is the development of society and mainly new technologies of communication which emerged not long ago, particularly Internet.

Copyright in the Czech republic is based on dualistic conception, thereby we distinguish moral rights of author from property rights of author (that is in accordance with Berne convention article 6 bis). In the Czech law only property rights may be subject of licensing agreement.

In first chapters I deal with copyright in general. Its position in Czech law system and review of sources of law including international treaties and European directives. Furthermore, I define subject of copyright, thus author's work.

Chapter concerning author's property rights serves as an introduction to chapter analyzing licensing agreement. This chapter provides list of author's exlusive property rights mentioned in copyright act with their basic characteristics. Emphasis is put on the right to use the work. The enumeration of rights to use the work is demonstrative, so there may exist also different rights. Eventually in this chapter, there is mentioned duration of economic rights.

The most important part of my thesis is the last part, which is devoted to licensing agreement. The aim of this thesis is to analyze Czech legislation concerning licensing agreement. I shall consider, how the contemporary copyright act has changed in comparisson with preceding and if it complies with demands that may occure by virtue of technology development. This chapter is divided into eight subchapters and I attempt to involve all important aspects of licensing agreement. Regarding international treaties, licensing agreements are not regulated by them.

Conclusion resulting from this thesis is that unlike preceding copyright act the contemporary is based upon principle of contractual freedom. Hence, the free will of author and licence user is emphasized and they may stipulate almost all the conditions of contract. Secondly, compulsory formal and contentual essentials of agreement are not that numerous and that enables easier formation of contract. According to me, very important was amendment No. 216/2006 Coll., which added paragraph 5 and 6 in Article 46. These paragraphs provide special regulation of offer and acceptance. This new regulation allows to effectively conclude contracts, mainly via Internet.

Generally, contemporary legislation concerning licensing agreement may be regarded as modern and suitable for possibilities of recent technologies.

Abstract

V této práci rozeberu úpravu licenčních smluv v současném autorském zákoně. Budu se zabývat otázkou, zda a k jakému posunu došlo oproti předchozí úpravě a zda aktuální úprava odpovídá požadavkům současné doby. Tím myslím především poskytování oprávnění k užívání autorských děl prostřednictvím moderních informačních technologií, zejména Internetu. Jelikož došlo v posledních letech k velkému rozvoji v této oblasti a s autorskými díly je stále častěji nakládáno prostřednictvím těchto nových způsobů, považuji za důležité tuto problematiku zahrnout do své práce.

V úvodních kapitolách se zabývám otázkou autorského práva obecně, jeho postavením v právním řádu České republiky, prameny ze kterých autorské právo poznáváme, včetně základního výčtu mezinárodních a evropských pramenů. Dále definuji předmět autorského práva, tedy autorské dílo a jeho základní znaky.

Kapitola týkající se majetkových práv je pojímána jako východisko k podrobnějšímu rozboru úpravy licenčních smluv. Proto je věnován největší prostor právu dílo užít, k jehož výkonu může autor poskytovat oprávnění licenční smlouvou. Jelikož jsou majetková práva konstruována jako nezcizitelná, vychází z této koncepce úprava licenční smlouvy a nemůže tak dojít k přechodu práva dílo užít, ale licenční smlouvou se pouze zřizuje oprávnění k výkonu práva dílo užít. Na závěr této kapitoly podávám výčet a základní charakteristiku jednotlivých způsobů užití díla a také zmiňuji otázku trvání majetkových práv.

Stěžejní část této práce je, jak jsem již předeslal, věnována licenčním smlouvám a rozboru jednotlivých aspektů těchto smluv. Touto problematikou se zabývám v poslední části práce. Vycházím z platné právní úpravy v České republice, co se týče mezinárodních pramenů, lze říci, že se otázkou smluvního autorského práva příliš nezabývají.

V současném autorském zákoně nejsou oproti předchozímu (zákon č. 35/1965 Sb.) rozlišovány jednotlivé smluvní typy podle způsobu užití díla, ale je upraven jeden smluvní typ pro nakládání s dílem, tedy licenční smlouva. Především je ale současná úprava licenčních smluv vystavena na zásadě smluvní volnosti. Je tak posílena svobodná vůle stran a v zákoně již není tolik kogentních ustanovení, která by nepřiměřeně omezovala smluvní strany.

Celkově lze říci, že tyto a další změny odpovídají tomu, jak by měla vypadat moderní úprava poskytování licencí. Jsou odstraněny zbytečné překážky a je tak usnadněn proces

uzavírání licenčních smluv. Za velký přínos novely autorského zákona č. 216/2006 Sb. považuji speciální úpravu pro podávání a přijetí návrhů na uzavření licenční smlouvy. Tato úprava podle mého názoru plně odpovídá požadavkům současné informační společnosti.

Klíčová slova:

Autorské právo
Licenční smlouva
Majetková práva

Key words:

Copyright
Licensing agreement
Property rights